

hlásk

ročník XII, 2001, č.4

Takzvaný Nový Hrad u Stráže

Jan Hajšman

Výrazné pozůstatky tohoto objektu se nacházejí v odlehle poloze na západním okraji katastru městečka Stráže (okr. Tachov), asi 1300 metrů severně od obce Jadruž. Soutokem tří vodotečí zde vzniká potok, který dále protéká širokým údolím a u vsi Souměře ústí zprava do Úhlavky. Potok dnes napájí dva rybníky. Hráz většího zadržuje vody potoka asi 1000 metrů nad Souměří a o dalších 1000 metrů výše (těsně pod soutokem zmínovaných vodotečí) leží rybník menší. Mohutné valové opevnění nalezneme nad levým břehem menšího rybníka v nápadném hájku v jinak lučinatém údolí.

Jeho původní jméno neznáme. Název Nový Hrad poprvé uvedl A. Sedláček (1905, 110), když opevnění mylně ztotožnil s panským sídlem Neuhaus a jeho vznik kládl do souvislosti se zástavními držiteli městečka Stráže v polovině 15. století, pány ze Švamberka. Přímou v. městečku zřejmě sídlo toho jména stávalo, nemělo ale žádný vztah k naší lokalitě, jak přesvědčivě dovodili Z. Procházka a J. Úlovec (1988, 49; 1990, 150 - 151). Přestože Nový Hrad nebyl "nový" a zřejmě to nebyl ani hrad, chybné označení se vžilo a vytrvale se užívá dosud. Ostatní známé názvy - Žižkovy valy, Hrádek, Zámeček - jsou pouze běžným lidovým označením pro jakékoliv drobné opevnění. V textu se přesto přidržím neutrálního názvu "Zámeček", neboť se v mapách užívá k označení lokality nejčastěji.

Zámeček hodnotí současná literatura se zjevnou rozpačitostí. Nezapadá totiž do dnes uznávaných typologických schémat středověkých objektů, ani do historických souvislostí regionu. Zatímco rozbor nečetných pozdních písemných pramenů se vztahem k Zámečku je znám z literatury (nejpodrobněji Procházka - Úlovec 1988, 1990, 1991), publikované popisy objektu jsou vesměs stručné, zčásti nepřesné a pro interpretaci objektu poněkud zavádějící. Proto bude první část tohoto příspěvku zejména pokusem o podrobnější popis objektu a polemikou nad dosavadními interpretacemi jeho podoby a funkce. Ve druhé části pak bude předloženo další možné vysvětlení. Při popisu zámku je použit plán z roku 1980 (Procházka - Úlovec 1988, 48), který je doplněn o označení objektů popisovaných v textu.

Stavebníci si zvolili nevýraznou, z hlediska obrany

a náročnosti výstavby poměrně nevýhodnou polohu. Ze svahu nevysokého plochého výběžku zvolna klesajícího do hažinatého údolí (dnes zaplaveného malým rybníkem) vydělili náročnými zemními pracemi čtvercový prostor o straně přibližně 50 metrů, který následně zvýšili a vyrovnali materiálem z vyhloubených příkopů. Po obvodu pak navršili hlinitý val. Vznikla tak ohrazená plošina s rozměry cca 30 x 30 metrů (I), která je vyvýšena na 1 - 3 metry nad úroveň původního terénu. Val po jejím obvodu (II) má shodnou délku stran 37 metrů (vzdálenost mezi líčebny protilehlých stran valu měřena pásmem) a vystupuje dnes 2 až 3,5 metru nad úroveň plošiny.

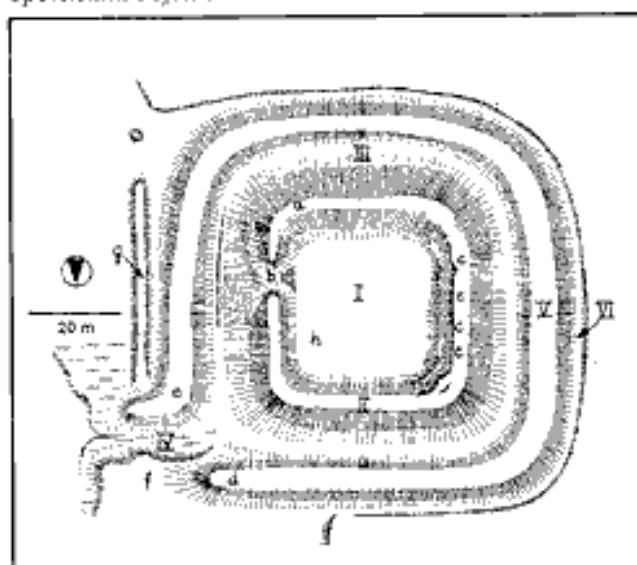
Na plošině, valcích ani v ostatních částech objektu nejsou patrné žádné pozůstatky po kamenných konstrukcích. Možnost odvezení veskerého kamene k druhotnému využití po zániku funkce Zámku není vzhledem k absenci přístupové cesty na centrální plošinu a k poměrně odlehlosti lokality příliš pravděpodobná. Při stavbě tedy nejspíš nebylo kamene užito. Čelo valů nebylo zřejmě zpevněno ani dřevěnou konstrukcí. Po jejím rozpadu by se totiž vzhledem ke sklonu původního terénu vytvořila nepravidelná destrukce s východní stranou z větší části sesutou do příkopu. Tato strana je však dnes naopak vyšší než strana západní. Valy tedy byly stavěny jen jako sypané bez užití vnitřní konstrukce. Vzhledem k poměrně úzkému vstupu a průběhu koruny západní strany valu (viz dále) však není vyloučena možnost bočního zpevnění vstupu eventuelně dalších postupů valem.

Kromě pravidelnosti dispozice zaujmou především nápadně zvýšená nároží valu. Ta jsou vyvýšena o 1 až 1,5 metru oproti úrovni mezilehlých stran. Nejvýraznější nad úroveň valu vystupuje SV nároží, které je zároveň nejvyšším bodem lokality. JV nároží je částečně sníženo nevelkou plošinkou (a) obrácenou do jižní strany příkopu. U tohoto nároží je východní strana valu v šířce asi 3 metry snížena. Tudy byl pravděpodobně veden vstup na plošinu (b).

Z jednotného až šablonovitého průběhu valů mezi nárožními se poněkud vymyká západní strana. Val je zde snížen v pravidelných odstupech čtyřmi příčnými "zářezy" (c). Při z nich jsou vedeny kolmo na val, zatímco

nejsevernější z nich šikmo, téměř ve směru JV - SZ. U polních opevnění z období třicetileté války se zubovitá snížení valů používala buď k přímému osazení pevných děl, nebo jako střílny pro mobilní děla. "Zářezy" na Zámečku mohou být pozůstatkem druhého typu. Otázkou zůstává, zda-li jsou zářezy dostatečně hluboké na to, aby umožňovaly střelbu s přijatelným úhlem náněru, nehledě na smyslupnost směru střelby. Doprava děl na centrální plošinu bez přístupové cesty by byla rovněž problematická. Vzhledem k pohybům vojsk v této oblasti během třicetileté války však nelze krátkodobě využití a úpravu lokality v tomto období vyloučit. Prokopání valu, stejně jako narušené JV nároží, ale může souviset také se staršími výkopy, které zmiňuje A. Sedláček (1905, 110). Jednalo se však asi o výkopy neodborné, jak lze soudit ze Sedláčkovy zmínky bez odvolávky na pramen informace. Průzkumy v 19. století (a to i odborné vedené) se ale zpravidla zaněhovaly pouze na získání nálezů z ústředních míst objektu (v našem případě z plošiny), systematickým průzkumem opevnění se většinou nezabývaly. Kdyby tvar destrukce valu Z strany valu byl pozůstatkem původní situace, museli bychom připustit, že val na nejnáze přístupné straně byl z neznámých důvodů na několika místech snížen, nebo dokonce přerušen. Bez archeologického průzkumu však nemůžeme ani tuto možnost vyloučit.

Celé jádro obtáčí příkop (III) hluboký nyní 5 - 6 metrů od koruny vnitřního valu. Po celém obvodu má příkop zašpičatělý tvar, připomínající široce rozvěvené písmeno "V". Podobně jako v případě plošiny a vnitřního valu je i zde patrná snaha po nivelizaci dna příkopu po celém obvodu. Přesto je dno příkopu na V straně patrně níže položené než u zbývajících stran. Na plánech (Procházka 1984, příloha 1; Procházka - Úlovec 1988, 48) je v této části příkopu naznačena vodní plocha. Rovněž na snímku (Procházka 1995, 102) je příkop částečně zaplavený vodou. Při několika prohlídkách lokality v letech 1998 - 2000 byl však příkop vždy zcela suchý. Voda se tedy v příkopu vyskytuje jen ve srážkově nadprůměrných obdobích a nemá souvislost s údajným vodním opevněním objektu.

Plán Nového Hradu - Zámečku z roku 1980 dle Z. Procházky - J. Úlovce (1988, 48), doplněný o označení objektů popisovaných v textu.

V SV rohu ústí do tohoto příkopu z V strany (směrem od rybníka) krátký příkop (IV). Tvar tohoto příkopu je v porovnání s příkopem kolem jádra rozdílný; připomíná spíše písmeno "U". Jeho dno stoupá směrem od hladiny rybníka ke dnu příkopu kolem jádra. Přestože bývá rybník v posledních letech často vypuštěn, lze podle dobře patrné hladinové rýhy odhadnout rozdíl mezi současným maximálním vzdutím rybníka a dnem příkopu, který činí 2 až 2,5 metru. Před příkopem kolem jádra je po celém obvodu vyhozen vnější val (V) s širokou rovnou korunou. Ta je nejširší na Z straně, kde dosahuje šíře 5 - 6 metrů. Koruna valu zachovává na Z a S straně stejnou nivelitu, J strana mírně klesá k V. Vzhledem ke sklonu vnějšího terénu je výška valu rozdílná. Zatímco na Z straně je koruna valu pouze asi 0,5 - 1 metr nad úroveň vnějšího terénu, na ostatních stranách dosahuje výšky až 4 metry. Val je přerušen pouze v SV rohu již zmíněným příkopem tvaru "U", před nímž se V strana valu stáčí kolmo k V a vytváří krátký, postupně se snižující výběžek. Proti možnosti, že příkop tvaru "U" je pouze novodobou odvodňovací rýhou a výběžek valu tedy jen vyhozenou zemínou z tohoto příkopu hovoří několik skutečností:

- 1) Na S straně je val v SV rohu ukončen před vlastním nárožím dispozice, přičemž koruna valu (d) je o cca 2 metry výše než koruna V strany valu v místě přechodu do valového výběžku (e).
- 2) V případě novodobého odvodnění by byla zemina pravděpodobně vyhozena po obou stranách příkopu (IV), tedy i v prostoru (f).
- 3) Odvodňovací rýha ve tvaru příkopu (IV) by byla značně předimenzována.
- 4) Není jasný účel případného odvodnění. Stěny příkopu (III) jsou značně strmé a jeho využití např. pro pastvu by bylo problematické.

Před valem (V) byl vyhlouben ještě další úzký a mělký příkop (VI), který dnes připomíná zanesený silniční příkop (šířka do 2 metrů, hloubka do 0,5 m). Příkop probíhá těsně při patě valu (V) a kopíruje úroveň terénu vně objektu. Jeho obranná hodnota při takto malých rozměrech byla neveliká. Že tento příkop nebyl původně širší je dobře patrné na V straně, kde je před ním zřetelný útvar, v plánech (Procházka 1984, příloha 1; Procházka - Úlovec 1988, 48; Durdík 1999, 390) poněkud nepřesně zakreslený jako další "val" (g). Jedná se však spíše o pozůstatek původní nevýrazné terénní hrany nad plochým údolím, která je snad částečně zdůrazněna materiálem vybraným z příkopu. Tato hrana pokračuje po přerušení výběžkem valu (V) a příkopem (IV) dále k S směrem k hrázi rybníka.

Absenci vnějšího valu (V) v SV nároží lze nejnáze vysvětlit vedením původní přístupové cesty do objektu. V tom případě by cesta přicházela od S do prostoru (f) odkud by po překročení příkopu (IV) do místa (e) pokračovala po koruně valu (V) před vstup na plošinu. Příkop (III) cesta překonávala po dřevěném mostě a na plošinu vstupovala prostupem ve vnitřním valu (II) v místě (b). Možnost proražení valu v tomto místě až po zániku funkce fortifikace z důvodu zřízení přístupu na centrální plošinu můžeme téměř vyloučit, neboť v příkopu není v těchto místech patrný žádný materiál z vnitřního valu, který by v tom případě jistě posloužil k jeho částečnému zavezení. Případný nový vstup by byl navíc spíše zbudovaný

ván ze Z strany, kde je konfigurace terénu příznivější.

Jinou variantu přístupové cesty na val (V) představuje její vedení z V strany po valovém výběžku. Méně pravděpodobný se jeví přístup ze Z strany s pokračováním cesty po J a částečně V straně valu (V) ke vstupu (b). Zcela vyloučit nelze ani přístup na plošinu přímo ze Z strany v místech snížení vnitřního valu (c).

Závažná je otázka zapojení rybníka do systému opevnění. Přerušení vnějšího valu v SV rohu opevnění se na první pohled jeví jako jednoznačný argument pro tvrzení, že voda z rybníka zároveň napájela vnitřní příkop okolo jádra fortifikace (Procházka - Úlovec 1988, 49; 1991, 297). Při pozornější prohlídce se však toto vysvětlení nezdá příliš pravděpodobné. V tom případě by totiž vodní hladina rybníka - a tedy i hráz - musela být alespoň o 3 metry výše než je hladina současná (nebo by příkopy musely být o 3 metry hlubší, což je vzhledem k jejich charakteru značně nepravděpodobné). Tím pádem by musela být v poměrně plochém údolí výrazně delší i hráz (zejména na Z straně), čemuž současná situace nenasvědčuje. Hráz je přes údolí vedena bez snahy o dosažení maximální výše hladiny zadržované vody. Z tohoto hlediska by bylo značně výhodnější ukotvení Z konce hráze asi 20 metrů severněji, kde se z údolí zvedá nevýrazný výběžek. Hráz však vede poněkud nelogicky přímo do mělkého snížení mezi tímto výběžkem a podobným výběžkem, který byl využit pro stavbu Zámečku. Kdyby stavebníci měli v úmyslu zapojit rybník do opevnění objektu, nic by jim patrně nebránilo umístit opevnění o několik metrů níže směrem do údolí. Obranná hodnota stavby by tím spíše vzrostla a objem přemístěné zeminy naopak klesl. Příkop tvaru "V" je pro vodní opevnění jakéhokoliv objektu rovněž krajně nevýhodný. Nesouladu mezi výškou hladiny rybníka a hloubkou příkopů si povšiml již A. Sedláček, který poprvé vyslovil názor o vodním opevnění lokality. A. Sedláček navštívil archiv ve Stráži (Novobilský 1993, 34) a snad i Zámeček 24. 9. 1883. Situaci popsal takto: "Pod tvrzištěm jest rybník, jehož vodou se příkopy nadýmaly; ovšem byly tehda hlubší než jsou nyní" (1905, 110). Vodní poměry se tedy od té doby příliš nezměnily. Byli-

rybník součástí Zámečku, pak plnil pouze doplňkovou obrannou funkci a to znesnadnil přístup z V a částečně z J strany. Vlastní příkopy ale napájet nemohl. Je ale možné, že rybník byl založen až později a s opevněním Zámečku nijak nesouvisel. Rozhodující poznatky by mohl přinést archivní průzkum zaměřený na zakládání rybníků v okolí Stráže (domnívám se, že zakládání rybníků je pro tuto oblast doložitelné nejdříve ve druhé polovině 13. století) a především podrobné zaměření objektu s přesným výškopisem.

Celá stavba Zámečku byla provedena s důrazem na pravidelnost dispozice, orientaci dle světových stran a shodnou niveletu jednotlivých prvků (plošiny, valů a příkopu (III)), to vše i za cenu snížení obranné hodnoty stavby. Opevnění Zámečku evokuje dojem, že jeho účel byl především vymezit a zdůraznit vyvýšenou plošinu.

Historické zprávy o Zámečku mlčí. První zpráva, která k němu bývá vztahována, je z roku 1548, kdy poddaní z Třemešného platili vrchnosti 2 groše platu "z Hrádku" (Procházka - Úlovec 1991, 308). Vzhledem k větší vzdálenosti a tehdejšímu majetkovému poměru není vztahení zprávy k Zámečku příliš věrohodné. Dle zprávy z roku 1580 jsou pole u blízkých Malých Dvorců nazývána jmény "U Zámečku" a "Nad Zámečkem" (Procházka - Úlovec 1991, 308). V té době již tedy lokalita prokazatelně existovala a nelze proto uvažovat o jejím pozdějším vzniku, např. v souvislosti s událostmi z počátku třicetileté války, kdy v okolí Stráže tábořili vojáci generála Mansfelda (Baštář 1973, 5).

V roce 1981 proběhl na lokalitě povrchový průzkum, který "zachytil výskyt kulturní vrstvy pouze na nevelké ploše v severovýchodní části hradiště" (místo nálezů označeno (h)). Průzkumem byl získán materiál (publikovány 3 zlomky keramiky) datovaný do přelomu 12. a 13. století (Procházka 1984, 118, příloha 1). Nález keramiky v kulturní vrstvě v SV části plošiny - tedy v místě, kde je předpoklad výrazného zvýšení původní úrovně terénu - vylučuje možnost druhotného uložení v souvislosti s případnými pozdějšími úpravami terénu. Můžeme tedy konstatovat, že centrální plošina byla vybudována (a vyrovnána) nejpozději na konci 12. století.

Nový Hrad - Zámeček. Celkový pohled od západu, 1 - vnější val (V), 2 - průběh vnitřního valu (II) s patrnými "zářezy".

Protože byl průzkum proveden na počátku 80. let, kdy se hrady tzv. přechodného typu staly pojmem a do určité míry i módou, byla lokalita celkem přirozeně, avšak bez ohledu na další charakteristické rysy definující tuto skupinu, zařazena mezi hrady tohoto typu (Procházka 1984, 118; Procházka - Úlovec 1988, 49). Toto zařazení je literaturou z části přejímáno až do současné doby. T. Dardík ve své encyklopedické práci (1999, 390 - 391) považuje problematiku lokality za mimořádně složitou. Přes určité zpochybnění vypočítací hodnoty nalezené keramiky uvádí, že objekt "...může pocházet z mimořádně málo známého a velmi závažného procesu kvalitativní změny od raně středověkých hradišť k vrcholně středověkým hradům...". Přesto si je vědom mnoha slabých míst této interpretace, z nich uvádí zejména "...malé rozměry a nápadně pravidelné provedení..." a dále fakt, že "...vnitřní zástavba lehčí konstrukce, kterou zde můžeme předpokládat, se evidentně nijak nezapojovala do obrany, jejíž tíha ležela pouze na obvodovém valu". Z. Procházka ve svých novějších pracích svůj dřívější názor koriguje (1992: 1995, 69), když považuje lokalitu spíše za útočiště (refugium) pro obyvatele okolních vsí.

V literatuře (Procházka - Úlovec 1988, 49) je dále zmiňována existence středověké osady, která se zřejmě nacházela v blízkosti Zámečku a která navazovala na jeho osídlení. Tento údaj je bohužel uveden bez odkazu na pramen informace, bližšího časového zařazení a prostorového vymezení osady, pouze s odvoláním na "fragments středověké keramiky nalezené na okolních polích". Jako podpůrný argument pro existenci osady a "výrazné posuny středověkého osídlení v tomto mikroregionu" je použit kostel sv. Štěpána ležící na návrší nad Jadruží při cestě do Malých Dvorců. První písemná zmínka o kostelu se vztahuje až k roku 1525 (Procházka 1995, 34) a tak není jisté, zda osamocená poloha kostela nějak souvisí s případnou změnou sídelní struktury. Po II. světové válce byl kostel zbořen a nyní po něm zbývá pouze zarostlá hromada sutí.

Je však možné, že nějaká osada v širším okolí Zámečku skutečně existovala. Odrazem starší situace může být i poněkud nepřirozený tvar katastru Stráže s úzkým výběžkem zahrnujícím okolí Zámečku, do nějž mohla být pojata i plučina zaniklé vsi nacházející se za zalesněným hřebenem západně od Stráže. Pozůstatkem osídlení by mohly být dosud patrné zbytky rybníční soustavy v poměrně blízké oblasti potoka asi 500 m VVJ od lokality zachycené rovněž v katastrálních mapách, schématicky dokonce v turistických mapách měřítko 1:50000 (edice KČT č. 28 a 29, vydání 1993-96). Další možnou stopou je určitá anomálie ve stávající síti osídlení v prostoru Zámečku, která by mohla existenci zaniklé vsi indikovat. Zda-li vesnice skutečně existovala, a jestliže ano, jaký byl její vztah k doloženému osídlení Zámečku, však zatím nevíme.

Položme si otázku: Kým a proč mohl být Zámeček ve 12. století založen? Ze známých faktů víme, že okolí hradu Přimdy bylo nejpozději od roku 1126 součástí knížecího majetku. V souladu se současnými představami musíme předpokládat, že poměrně náročné založení, jakým Zámeček bezesporu je, mohlo vycházet pouze z vůle panovníka pro ochranu jeho zájmů v oblasti. Chceme-li uvažovat o Zámečku jako o o mocenském a správním centru, nutně narazíme právě na hrad Přimdu,

kteřý tyto funkce od roku 1126 prokazatelně plnil. Přímada byla v té době hrad natolik významný a výjimečný, že budování paralelní lokality v takovéto blízkosti, navíc výrazně nižší kvalitativní úrovně, by postrádalo smysl. Proti založení před rokem 1126 - buď jako protiváha k již existující (původně bavorské) Přimdě nebo jako původního centra oblasti - hovoří jednak charakter lokality (poloha, nevelká rozloha, typ opevnění) a dále by v takovém případě osídlení nejspíše nedlouho po tomto roce ztratilo význam a zaniklo.

Pro pochopení funkce Zámečku může být podstatné, že se nacházel v blízkosti staré zemské stezky, která vedla ze Stráže (nebo z prostoru, kde byla Stráž později založena) západním směrem kolem Přimdy do Bavorska. V tom případě by opevnění mohlo představovat jakýsi operní bod snad související s chodskou strážní službou. Osídlení prostoru Stráže, které je románským portálem kostela sv. Václava doloženo nejpozději do první čtvrtiny 13. století, by tak mohlo hypoteticky navazovat na osídlení Zámečku.

Pro podporu interpretace Zámečku jako refugia pro obyvatele okolních sídel je sice možné argumentovat zjištěným, zřejmě nepřilíš intenzivním osídlením, avšak charakter lokality a to zejména jeho poloha a nevelké rozměry tuto možnost zpochybňují. Je pravdou, že u objektech tohoto typu zatím příliš nevíme. Existovaly-li vůbec, daly by se předpokládat spíše v polohách odlehilých od tehdejších komunikací a s opevněním, které kochraně více využívá přirozené konfigurace terénu. V blízkosti Zámečku by se nabízel například zvláště zalesněný hřeben mezi Zámečkem a Stráží. O refugiální funkci Zámečku tedy můžeme uvažovat nanejvýš v souvislostech s druhotným využitím (a případnou úpravou) lokality.

Důvodem, který nás nutí k pochybnostem o vzniku objektu ve 12. století a jeho zařazení do vývojové řady někde do prostoru mezi hradištěm a hrady přechodného typu, je především jeho charakter. Dosud není znám žádný analogický objekt datovatelný do tohoto období. Hrady přechodného typu, jak je chápeme dnes, vznikaly téměř výhradně v první polovině 13. století a typem opevnění navazovaly na domácí hradištní tradici. Jsou charakteristické zejména volbou přirozeně chráněné (nejčastěji ostrožné) polohy a užitím valu s čelní kamennou plentou, před kterým je vyhlouben široký, převážně síjový příkop. Obytná stavba byla často zapojena přímo

Nový Hrad - Zámeček. Západní a jižní strana.

do opevnění, v jiných případech stála alespoň částečně kamenná stavba uvnitř hrázeného jádra (Durdík 1999, 197 - 198). V případě Zámečku je však situace zcela odlišná. Zámeček by měl mít typologicky blíže spíše k hradištím, tomu ale neodpovídá zvolená poloha, jednoprostorové uspořádání lokality a nápadně malé (a pravidelné) rozměry ohrazeného prostoru.

Další, dosud ovšem neuváženou možností je, že Zámeček může být lokalitou výrazně starší než nalezený archeologický materiál, který by tak byl pouze dokladem středověkého využití staršího, dávno opuštěného objektu. Zámeček vykazuje celou řadu znaků shodných s keltskými čtyřúhelníkovými valy (Viereckschanzen), které jsou archeologickými výzkumy datovány do období latěnu (zhruba v rozmezí stupňů LT C1 - LT D1; tj. cca 250 - 50 let před našim letopočtem). Objekty plnily kultovní funkci, proto se pro ně často užívá názvu čtyřúhelníkové svatyně. Jejich pozůstatky se dodnes nacházejí v širokém pásmu někdejší keltské Evropy od Francie až po Čechy. K roku 1992 bylo v Čechách evidováno devět ověřených nebo velice pravděpodobných keltských čtyřúhelníkových valů. Jsou to: Mšecké Želtovice (okr. Rakovník), Markvartice (okr. Jičín), Skřipel (okr. Beroun), Třebsko I a Třebsko II (okr. Příbram), Hradště (okr. Prachatice), Bělčice (okr. Strakonice), Kučel (okr. Písek) a Kokrdov (okr. Rakovník). U těchto objektů, s výjimkou Skřiple a Kučel, bylo archeologickým průzkumem jednoznačně prokázáno užívání v období latěnu. Skřipel je zatím bez nálezů, z lokality Kučel byly dosud získány pouze předměty z 11. a 12. století, ale byl prozkoumán pouze zlomek plochy - 2,8 m (Waldhauser 1992, 548 - 556). Pro jmenované objekty lze nalézt tyto charakteristické znaky: 1. Čtyřúhelníkový půdorys, 2. Převýšená nároží, 3. Hrotitá forma příkopu (tzv. Spitzgraben), 4. Nepřerušný příkop před vchodem, 5. Nestrategická poloha na svahu nebo v rovině, 6. Orientace vchodu nikoli k severu, 7. Vnitřní plocha cca 800 - 12000 m², 8. Vnitřní plocha převýšená vzhledem k okolnímu terénu (výrazněji především u některých jihoněmeckých Viereckschanzen). Některé znaky mohou objektu chybět (zvláště 2, 4, 8), zřejmě v důsledku různé závažného stupně poškození objektu, zpravidla intenzivní zemědělskou činností.

Porovnáme-li Zámeček s těmito charakteristickými znaky, dojdeme k pozoruhodné shodě ve všech znacích. Podle zpracované metodiky identifikace keltských čtyřúhelníkových valů (Waldhauser 1992) by samotný tento fakt postačil k označení Zámečku za velice pravděpodobnou čtyřúhelníkovou svatyni. Je třeba se ale také zmínit o prvcích, kterými se Zámeček od těchto objektů odlišuje. Věnujme nejprve pozornost čtyřúhelníkovým

valům Kokrdov, které se nejvíce Zámečku přibližují a porovnejme oba objekty. Kokrdov má rozměry plošiny 25 x 32 metrů. Stejně jako v případě Zámečku je objekt orientován podle světových stran, má valy bez stop vnitřní konstrukce, které na vnější straně sleduje příkop a původní vstup je na východní straně valu blíže JV nároží. Poloha Kokrdova je ve srovnání se Zámečkem i s ostatními čtyřúhelníkovými valy poněkud více dominantní. Nalézá se na plochem vrchole kopce, jehož převýšení nad téměř rovným terénem na Z a S straně je ale nevýrazné. Prudší svah je pouze na J straně. Čtyřúhelníkové valy jsou situovány právě ke stranějším J svahu, a to tak, že J strana valů je navržena přímo na nevýrazné hraně vrcholového platu. Tato strana byla zřejmě celá převýšená vzhledem ke zbývajícímu obvodu valů (Durdík 1976, 544), což mohlo při pohledu od J objekt opticky zvýrazňovat a nalhávat tak částečně funkci zvýšené úrovně plošiny. Ohrazení plošiny není zdaleka tak mohutné jako v případě Zámečku. Opevnění valem a příkopem je pouze jednonásobné a s výjimkou valu na J straně dosahuje distance jen asi 1 metr od úrovně terénu. Není bez zajímavosti, že objekt byl původně považován za zbytky dvorce či tvrze, případně za pozůstatky opevnění z třicetileté války. Jako první označil lokalitu za "...s největší pravděpodobností... zdrobnělou formu keltských čtyřúhelníkových valů" T. Durdík (1986, 546). Následným archeologickým průzkumem bylo prokázáno latěnské staří objektu a jeho druhotné využití v průběhu 15. století (Waldhauser 1992, 555).

Přestože mohutnosti valů a příkopů je Zámeček srovnatelný s radou lokalit - např. Bělčice (Waldhauser - Fröhlich 1992, 555), zdvojení valů a příkopů u Zámečku z nich doloženo není. Tato skutečnost může být částečně způsobena rozdílným stupněm dochování objektů. Zatímco ostatní objekty jsou často poškozeny zemědělskou činností, lomem (Kokrdov), nebo jiným způsobem, Zámeček je dochován v téměř neporušeném stavu, neboť relativně malá plošina s mohutným ohrazením nebyla

Nový Hrad - Zámeček. Severovýchodní nároží vnitřního valu (II) z prostoru (f).

zemědělsky atraktivní. Umístěním ve svahu, kdy vnitřní vyvýšená plocha spolu s valy a příkopem téměř přesně kopíruje horizontální rovinu, rovněž vybočuje z řady českých čtyřúhelníkových valů. Na druhou stranu právě relativně malé rozměry umožnily toto provedení. V souvislosti se zvýšeným terénním plošiny je zajímavá zmínka A. Sedláčka (1905, 110): "Uprostřed tvrziště kopali a uhodili na černou zemi od ohně, uhlí a pod.". Jednalo se zřejmě pouze o pohřbený půdní horizont z doby před výstavbou valů. Na všech zkoumaných čtyřúhelníkových valech byl na profilu základny valů tento horizont barvy šedé až černé identifikován. B. Jelínek (1878, 119) při popisu výzkumu čtyřúhelníkových valů Skřípel popisuje pohřbený půdní horizont jako "silnou vrstvu popele s drobky uhlíkovými promíchanou".

Poslední a asi nejvýznamnější rozpor s obecně přijímanou představou o čtyřúhelníkových valech představuje topografický vztah Zámečku k laténskému osídlení Čech v období stupňů LT C - LT D1. Dosud známé čtyřúhelníkové valy jsou soustředěny především do okrajových oblastí doloženého osídlení v tomto období, tj. především do oblastí středních a jižních Čech (Waldhauser 1992, 549). Osídlené byly ale i jiné části země. Zeela jistě např. plzeňská kotlina, ale také menší sídelní komory v západních a jižních Čechách. Tato oblast nebyla, jak se dříve předpokládalo, zcela vylidněna, ale žila svým vlastním životem, poněkud odlišným od centrálních oblastí Čech (Drda - Rybová 1998, 108). Vhodnější polohy, zvláště při dálkových obchodních cestách, zůstávaly zřejmě kontinuálně osídleny již od střední doby bronzové. Osídlení na ostatním území kolísalo v závislosti na změnách podnebí. V období LT C - LT D1, tedy v období ve kterém se předpokládá budování čtyřúhelníkových valů, bylo osídlení v západních Čechách soustředěno prakticky pouze do malé sídelní enklávy v plzeňské kotlině. Sporadické doklady osídlení však byly nalezeny i v poměrně odlehklých horských oblastech a souvisejí zřejmě s prospektorskou činností. Problematika osídlení západních Čech v tomto období je však stále nejasná. Naposledy se jí podrobně zabývali J. Waldhauser a J. Klsák (1998). Předpokládá se, že v některých případech mohlo být sídliště od čtyřúhelníkových valů značně vzdáleno. Vyloučit hypotetické zařazení Zámečku mezi čtyřúhelníkové svatyně pouze na základě dosud nedoloženého osídlení oblasti v období mladého a pozdního latěnu tedy s jistotou nelze.

Ostatně Zámeček - jako čtyřúhelníková svatyně - nemusel být v této oblasti zcela osamocen. Naše západní příhraničí bylo v posledních 50 letech oblastí v mnoha stránkách opomíjenou. Určité podhodnocení bylo patrné i v oblasti průzkumu historických objektů, zvláště pak zachovaných pouze v terénních reliktech. Není vyloučené, že v některých objektech dosud považovaných za pozůstatky středověkých sídel, nebo za opevnění z období třicetileté války, která tento region významně zasáhla, se mohou skrývat objekty o více než 1500 let starší. Ani středověké nálezy jednoznačně nevylučují možný starší původ těchto objektů. Případů, kdy byl ohrazený prostor čtyřúhelníkových valů druhotně využit je známa celá řada jak z Německa tak i z českého prostředí. Známé jsou např. případy stavby loveckého hrádku (9. stol.) na lokalitě Donnersberg, nebo opevněného dvorce na lokalitě Schönfeld (12. - 14. stol.). V Čechách

představuje obdobný způsob využití Kužel a snad Kokrdov (Waldhauser 1992). V jiných případech (např. Bělčice, Hradiště) byl objekt po přechodnou dobu využíván jako sídliště nebo alespoň jako dočasné útočiště pro okolní obyvatelstvo v časech ohrožení. Opevnění mohlo být rovněž využito jako záchytný bod v raném období kolonizace.

Takovým objektem mohl být například Kozlov (okr. Tachov, k. ú. Ošelin). Při amatérském výzkumu provedeném kolem poloviny 20. století byly nalezeny bližší nedatované (zřejmě středověké) předměty a údajně i zbytky zdí. Koncem 70. let byl objekt bez veškeré dokumentace zničen. Měl údajně čtvercové nebo obdélníkové jádro orientované podle světových stran, obchnané dvojitým valem a příkopem. Není jasné, zda uváděný rozměr 100 x 80 metrů mělo pouze jádro nebo celý objekt včetně opevnění. V druhém případě by jádro dle náčrtku J. Čížka a M. Režňáka (Procházka - Úlovec 1988, 62) mělo tvar čtverce o délce stran mezi 25 a 30 metry. Tento poměrně prostorný objekt považuje A. Sedláček (1905, 136) a Z. Procházka s J. Úlovcem (1988, 62 - 63) za tvrziště. J. G. Sommer (Bělohávek 1985, 249 - 250) za pozůstatek šancí z třicetileté války. Stejně jako v případě Zámečku historické prameny tvrzi Kozlov neznají. Několikrát je uvedena pouze ves, existence opevněného sídla (ani v predikátu) se však nepřipomíná.

Přestože je Zámeček, bez ohledu na dobu svého vzniku, v mnohém výjimečný, nebyla mu dosud věnována odpovídající pozornost. Alespoň elementární archeologický výzkum (se zaměřením na jeho možný laténský původ) by jistě přinesl cenné informace, které by zásadním způsobem obohatily pohled buď na čtyřúhelníkové valy a laténskou kulturu vůbec, nebo na středověké opevněné lokality dosud neznámého charakteru.

Použitá literatura: Baštář, J. 1973. *Dějiny města Stráže u Tachova. Sborník Okresního muzea v Tachově 1973/9. Tachov*; Bělohávek, M. a kolektiv 1985: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha*; Drda, P. - Rybová, A. 1998: *Keltové a Čechy. Praha*; Durdík, T. 1976: *Čtyřúhelníkové valy ("Viereckschanze") Kokrdov u Rakovníka. Archeologické rozhledy 28. Praha*; Durdík, T. 1999: *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha*; Jelínek, B. 1878: *Hradiště Skřípelské. Památky archeologické 11. Praha*; Novobilský, M. 1993: *August Sedláček - Plzeňsko a západní Čechy. Hláska IV/3. Plzeň*; Procházka, Z. 1984: *Výzkumy v Čechách 1980-81. Praha*; Procházka, Z. - Úlovec, J. 1988, 1990, 1991: *Hrady zámky a tvrze okrese Tachov 1, 2, 3. Tachov*; Procházka, Z. 1992: *Stráž - stavební a kulturní památky západních Čech č. 12. Domažlice*; Procházka, Z. 1995: *Stříbrsko a Borsko - historicko turistický průvodce č. 4. Domažlice*; Sedláček, A. 1905: *Hrady, zámky a tvrze Království českého XIII, Plzeňsko a Loketský. Praha*; Waldhauser, J. 1992: *Problém identifikace keltických čtyřúhelníkových valů (Viereckschanzen) v Čechách. Archeologické rozhledy 44. Praha*; Waldhauser, J. - Fröhlich, J. 1992: *Čtyřúhelníkové valy u Bělčic na Blatensku v jižních Čechách. Archeologické rozhledy 44. Praha*; Waldhauser, J. - Klsák, J. 1998: *Westböhmen und Nordostbayern als Nachbarregionen während der Laténezeit. Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie XIV, 74 - 93. Plzeň.*

Hrad Klenová

K poznání vývoje hradu a středověkých fortifikací

Eva Kamenická

Hrad Klenová (o. Klatovy) byl ještě v 17. století obývaný, udržovaný a v dobrém stavu, v 18. století však při častém střídání majitelů panství rychle chátral a byl rozprodáván na kámen (obr. 1). Teprve v letech 1832 - 1836, kdy jej koupil hrabě Stadion a po něm V. F. Weith, jsou hospodářské budovy a brány upraveny jako zámeček a torzo zříceniny udržováno a doplňováno jako romantická kalisa Klenovců.

Hrad Klenová byl postaven ve 13. století na pahorku v podhříbí Šumavy. Měl původně dvoudílnou dispozici, v nižší části chránila hrad hranolová věž, mimo další hospodářskou zástavbu to byla na jihu vstupní brána patrně s další věží. Na horním nádvoří předpokládáme existenci další věže na vystupujícím skalisku, v čele na jihu stál obytný palác a postupně bylo jádro pahorku uměle rozšiřováno a obestavěno budovami paláců i na východě a severu. Od počátku byl budován i hluboký příkop, vytesaný po obvodu hradu. Postupně bylo opevnění zdokonalováno, hrad obestavěn parkánem a po husitském období došlo k radikální přestavbě opevnění na východní straně, odkud byl hrad nejvíce ohrožen. Před starší val původního opevnění byla představena kamenná hradba, k vnitřnímu lici dosypána hlína a zásep zhuštěn. Před hradbou byl ještě na východě vybudován mohutný čelní val. Protože se zřejmě brzy začaly projevat statické poruchy této asi 120 cm silné zdi, která neudržela tlak zásepu, byly velmi brzy představeny naplněno vyzděné hranolovité i okrouhlé bašty ke zpevnění tohoto opevnění.

Poruchy zdiva hradu, paláců i opevnění pokračovaly i ve 20. století a teprve od 70. let dochází k trvalejší údržbě. Po častých haváriích zdiva se pak přistoupilo k systematické opravě fortifikace i jednotlivých hradních budov.

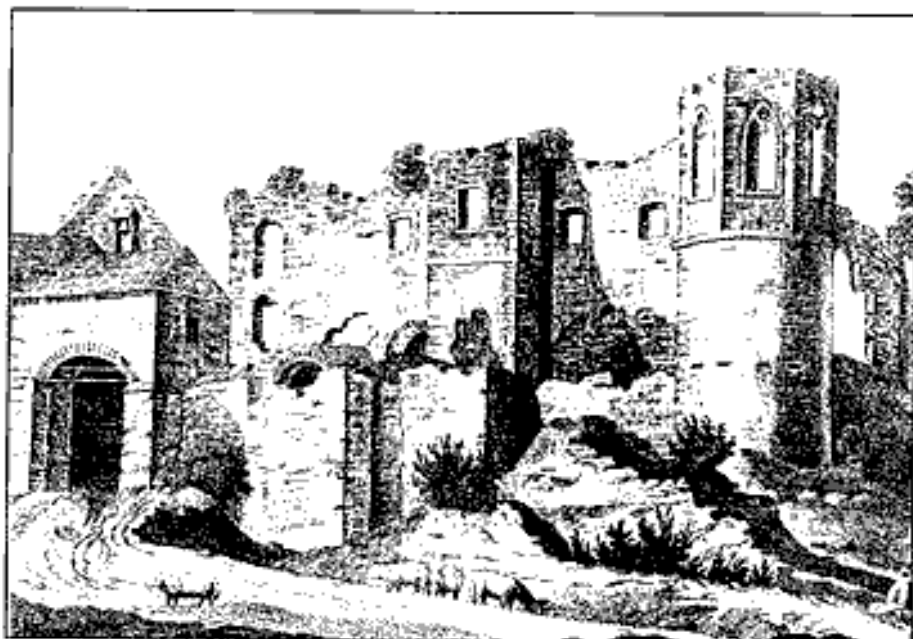
Mimo SHP SÚRPMO z roku 1980¹⁾ byla prováděna archeologická dokumentace nahodile a to až tehdy, když si přítomnost archeologa vyžádala náhlá havárie či nález architektonických prvků. Zanikla tak řada archeologických situací, která by přispěla k osvětlení stavebního vývoje hradu - odtěžené zásepy nad klenbami jižního paláce, zásepy parkánů v areálu hradu i ve zbytcích objektů. Z přidělených financí se přednostně zajišťovalo zdivo stojících objektů, drobná torza zanikla. Nebyla zajištěna návaznost obnovy objektů a tak po odstranění sutin u západní stěny jižního

paláce zmizely postupně zbytky kleneb, otisk schodiště, ale i ostění gotického portálu.²⁾ Stejná situace je i v jiltovýchodním nároží hradu, odkryté zbytky hradní zástavby³⁾ podléhají nezádržitelné zkáze.

Po rozsáhlé havárii zmíněné pozdně gotické fortifikace ve východním úseku v roce 1996 snad došlo konečně k zásadnímu obrátu a je koncepčně postupně řešeno zajištění a údržba hradebního systému. Současně jsou projektem řešeny a odstraňovány příčiny havárií při zachování konzervační metody. Před zhotovením projektu probíhal v řešeném úseku archeologický výzkum, následující etapa záchraného archeologického výzkumu probíhá současně se stavbou.

Výsledky záchraného archeologického výzkumu

Havárie zdiva východního opevnění - dokumentace profilů zásepu za zříceným úsekem zdiva východního pozdně gotického opevnění v roce 1997⁴⁾ byla prováděna pracovníky Archeologického oddělení Památkového ústavu Plzeň. Spodní zásepy, cca 200 - 450 cm pod povrchem valového tělesa, jsou tvořeny velkými úlomky lomového kamene prostrádanými tenkými vrstvami drobného štěrku z téhož materiálu (místní podložní hornina - patrně fylity). V pravé části havarovaného úseku jsou sypany na vystupující skalni podloží, v levé části profilu je patrně dosypávání, svažující se pod úhlem cca 40 stupňů k hradbě. Není tu patrný předěl povrchu staršího valu a pozdně gotických zásepu, ten však nemusel být sjetím zeminy obnažen. Zásepy obsahují pouze ojedílé archeologické artefakty (3 atypické zlomky re-

Klenová (o. Klatovy), stav hradu počátkem 19. století. Dubový trám překladu nad bránou byl osazen na místo po r. 1420. Dendrochronologický posudek ing. T. Kyncla z října 2000

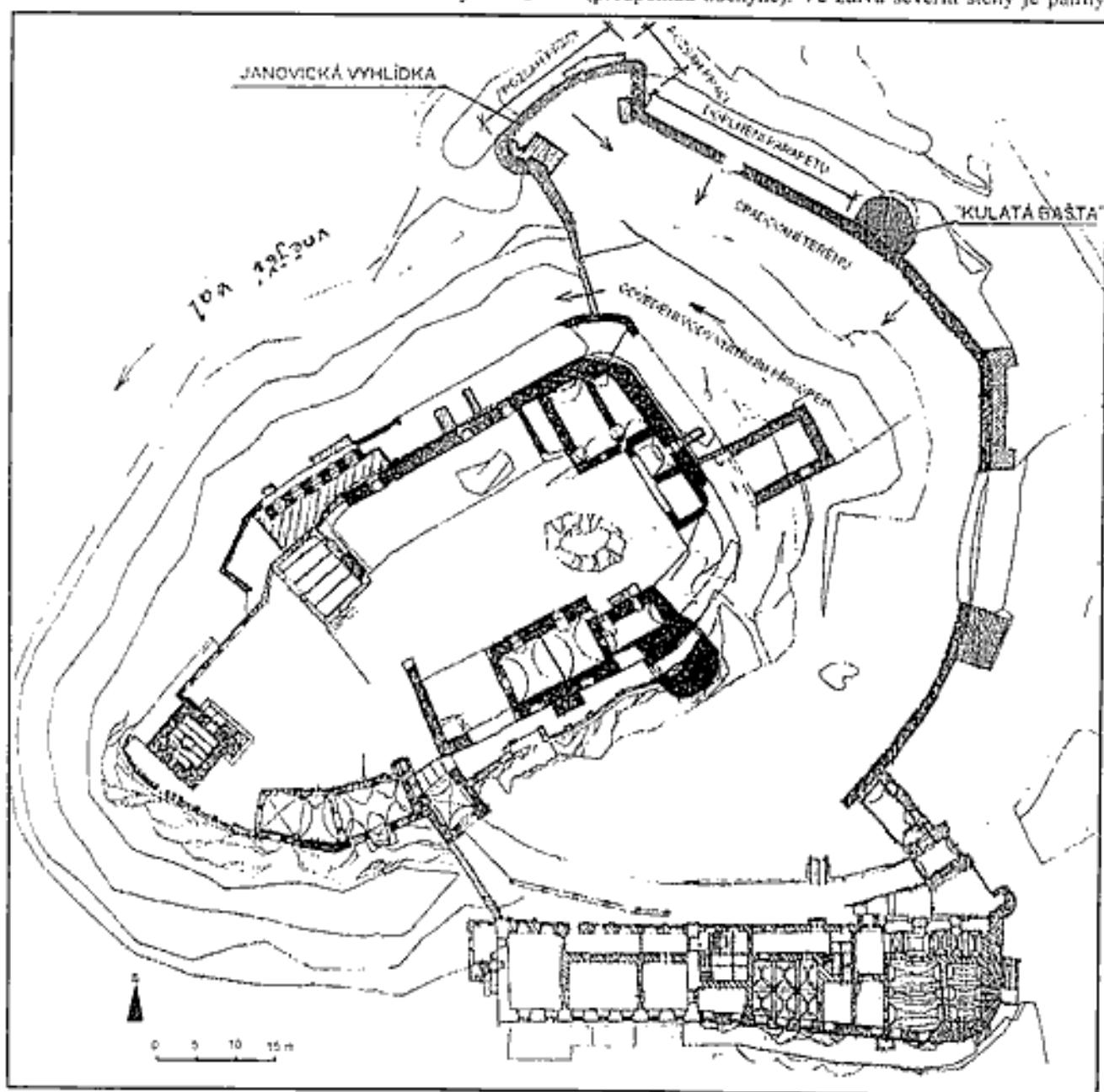
dukčně pálené a zlomky cihel v hloubce 3,5 m). Vnitřní líce hradby nenarušený novodobými úpravami je pečlivě řádkovaně zděn křehkou vápennou maltou, ta byla ve spodních partiích vyplavena. Od cca 2 m do 0,9 m byly v zásypu vrstvy hlinitopisečné s velkými lomovými kameny: výše jsou přisypávány k hradbě tmavě hlinité vrstvy se zlomky keramiky 17. - 18. století, pak jsou až k povrchu novodobě hlinité zásypy.

Záchranný archeologický výzkum u západní a severní stěny purkrabství 1997: Renesanční purkrabství vlevo u horní brány bylo dříve zřejmě dvoudispozičním objektem o rozdílných výškových úrovních. Západní část sloužila zřejmě kdysi jako hradní kuchyně, ale interiér byl již dříve bez dokumentace nahozen a podlahy zabetonovány. Horní sál upraven v renesanci(?) dobovými freskami, které jsou zde nyní zařazovány až do doby definitivní úpravy interiéru purkrabství. V jihozápadním koutu sálu v síle zdi byl odkryt převět.

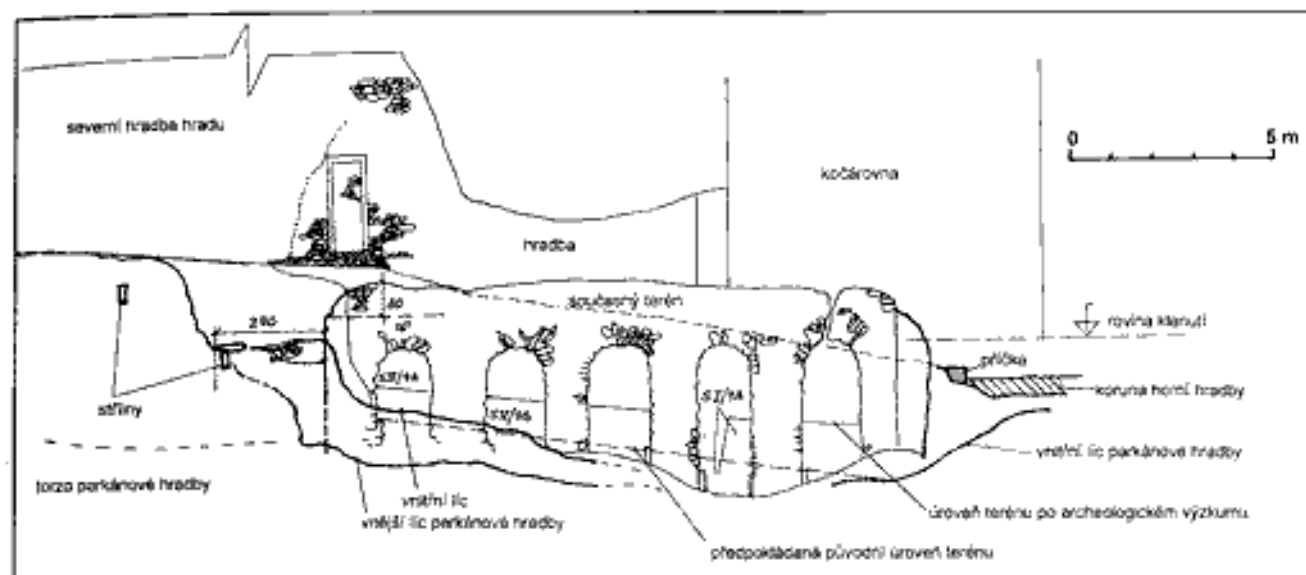
V době dokumentace havárie fortifikace byla u Z

stěny purkrabství odkopána zemina podél celého základu do hloubky 120 cm. Naštěstí v těchto místnostech byla při dřívějších opravách hradu situována velká jáma na vápno, a tak tu již nebyly porušeny archeologické situace. JZ nároží purkrabství je založeno na zdivu jižní hradby, západní základ objektu je založen hlouběji a přiložen k vnitřnímu líci hradby na spáru. Stará hradba je patrná nad terémem, horní část je z doby romantických úprav kolem poloviny 19. století. Při SZ nároží bylo odkryto zdivo z lomového kamene o šíři 75 cm, které je přiloženo k západnímu nároží na spáru a směřuje souběžně s hradbou dále k hranolové věži. V jeho horní partii je druhotně užitá žulová stojka ostění (28 x 28 x 80 cm) s okosenou hranou. Jde o další zástavbu dolního nádvoří mezi purkrabstvím a věží.

Při odkopání terénu pro odsušení základu podél severní stěny byly zničeny přilehlé vrstvy a patrně rovněž přístup ke vchodu do přízemí západní části purkrabství (předpoklad kuchyně). Ve zdivu severní stěny je patrný

Hrad Klenová (o. Klatovy), situace.

Hrad Klenová (o. Klatovy), severní parkán - arkády. Čelní pohled na arkády od severu.

cihlovokamenný záklenek původního vchodu ze dvora. Dokumentací bylo možné pouze určit tehdejší úroveň dvora (cca 80 - 90 cm pod současným terénem) a odebrat vzorky materiálu z odkrytého severního profilu. Obsahoval velké množství keramického materiálu 16. století s příměsí starších zlomků. Archeologické vrstvy tu lze očekávat do značné hloubky - terén je tu vyrovnáván a také v 19. století tu bylo navrženo 50 - 60 cm sutě s lomovým kamenem.⁵¹

Kanalizace pod kočárovnou na dolním nádvoří: Při dalším výkopu pro kanalizaci před vraty kočárovny byla zjištěna hradba z lomového kamene, probíhající téměř souběžně s dnešní SZ hradbou, cca 2 m od ní. Prostor mezi nimi byl do hloubky 1 m zaplněn lomovým kamenem, zlomky cihel, prežrů a hlinou, tedy vrstvami destrukcí starších staveb. Hradba směřovala od kočárovny pravděpodobně k severnímu nároží věže. K rozšíření prostoru dolního nádvoří mohlo dojít nejspíše při úpravě kolem poloviny 19. století, kdy na místě staršího objektu byla postavena kočárovna, ale může jít i o starší fázi přestavby hradu (nutno ověřit při průzkumu SZ parkánu).

Arkády severního parkánu v roce 1998⁵²: Ve fázi předprojektové přípravy byl zahájen systematický archeologický výzkum v prostoru arkád v severním parkánu. Torzo parkánové hradby i arkád bylo v havarijním stavu, prorostlé kořeny stromů a náletů. Z parkánu byly odtěženy recentní násypy, odpad, cihly. Pod nimi byla vrstva sutě a prežrů z doby přestaveb Stadionů, která byla rovněž odtěžena. V západní části byla odtěžena příčka z lomového kamene, která předěluje parkán a směřuje ke středu kočárovny. V ní byl odkryt zbytek záklenku dřívějšího vstupu a vnější líce příčky byl nahrazen hladkou vápennou omítkou. V západní části parkánu pod arkádami lze tedy očekávat složitější stavební vývoj. Příčný řez parkánem ústící k druhé arkádě odkryl poměrně složité archeologické souvrství, které končilo vrstvou velkých lomových kamenů nad rozšířeným základem arkád. Pod arkádou bylo těženo dále do hloubky, pod vrstvou kamene byly ještě další žluté jílovité a černohnědé vrstvy s uhlíky, obsahující zlomky keramiky 15. století. Nálezy tu však nebyly příliš bohaté.

Zcela jinak vypadala nálezová situace ve V části arkád, předěl nastával v místě dvou základů sloupků, které opět jako by rozdělovaly příčně prostor parkánu. Nejsou však založeny hluboko, nenáleží k etapě výstavby arkád před polovinou 15. století.

Pod bývalým S palácem byla v parkánu navržena suť, částečně zlicená z koruny hradby, pod ní pak mohutná vrstva krytiny z paláce a dále písčitohlinitý zásyp se zlomky keramiky 16/17. století bez mladších příměsí. Jde patrně o pozůstatky rozsáhlé přestavby paláce za držení Harantů v druhé polovině 16. století, kdy byl zrušen ochoz na S hradbě a celý úsek S hradby zvýšen o jedno patro paláce.

Pod těmito mohutnými vrstvami, které značně navýšily úroveň parkánu, jsou dvě hlinité vrstvy s množstvím nálezů po výstavbě arkád. Vypĺňovaly poměrně vysoko vnitřní prostor oblouku arkád. Byly navrženy u vnitřního líce parkánové hradby, která tu předstupovala před arkády a vně je uzavírala. Obsahovaly množství keramických zlomků, zlomky skleněných pohárů z druhé poloviny 15. až 16. století, mince, atd.

Celé těleso arkád bylo postaveno samostatně o délce cca 15 m a šíři 150 cm. Ve stejné linii procházela patrně dříve parkánová hradba, která se na strmém a zvětralém podloží neudržela a zřítla se do příkopu. Pod kamenitou zádlažbou v arkádách nebylo možné tento předpoklad ověřit. Na vnější straně byla stěna arkád v plné výši nelicovaná, na vystupující kámen pak byla provázána parkánová hradba o šíři cca 120 cm. Sloupy arkád jsou pečlivě založené s rozšířeným základem, celý výjimečný architektonický prvek působí dodnes velmi stabilně. Na horní koruně arkád byly v maltě zjištěny otisky dvou trámů cca 20 x 20 cm, které byly položeny napříč (ochoz?).

Na V navazuje parkánová hradba plynale před těleso arkád a je s nimi provázána. V torzu jsou dvě jednoduchá střílnová okénka s rozšiřujícími se špaletami. Jejich umístění nad terénem odpovídá stoupání skalního podloží v těchto místech směrem k východu. V zásypu parkánu jsou ve velkém množství zlomky kamenných dělových koulí o průměru cca 20 cm a keramiky 15. století.

Na Z pokračuje dále široká hradba v linii arkád, kte-

rá je s nimi dodatečně provázána (zbytek starší hradby?) a před ní předstupuje ještě v šíři 120 cm výše popsaná parkánová hradba. Obě hradby probíhají tedy souběžně, přiložené k sobě na spáru, ale parkánová hradba se tu vyklání a místy se zřítíla. Tento úsek nebyl dosud dále zkoumán.

Archeologický výzkum "Husitské kaple" v jižním paláci: V roce 1999 byla podle požadavku památkové péče a projektanta zkoumána situace pod podlahou "husitské kaple" jižního paláce. Po rozkrytí a sejmutí novodobé cihlové dlažby se objevila z větší části rozbitá dřívější dlažba kaple, kterou tvořily čtvercové desky šedo-zelenavé břidlice, rozměrů 30 x 30 cm, o síle 12 mm. Její časové zařazení je nutné konzultovat, může náležet romantickým úpravám, ale i starší fázi úprav kaple. Pod ní nebyly zjištěny již žádné stopy starších dlažeb.

Celá hranolová bašta před J palácem, vystupující do parkánu, je vyžděna naplno do výše venkovní římsy a současně je do stejné úrovně vyplněna podlaha kaple velkými lomovými kameny uloženými v maltě. V levé části této zvýšené podlahy kaple byla odkryta již starší sondáž a pod ní procházel celou šířkou zdíva bašty otvor po dřevěné konstrukci. Bašta byla vyžděna naplno jako obranný prvek vystupující před J palác a zdá se, že teprve v druhé fázi úprav byla přeměněna na kapli. Poznatky záchranného archeologického výzkumu je zde nutno konfrontovat s podrobným stavebně historickým průzkumem.

Záchranný archeologický výzkum v prostoru Janovické vyhlídky a severního parkánu roku 1999: ⁷¹ V roce 1999 pokračoval záchranný archeologický výzkum Janovické vyhlídky. Jde o mohutnou oválnou baštu, která ukončuje popisovaný vnější oblouk pozdně gotického opevnění. Při obnově a výzkumu se ukázalo, že tato bašta byla opět přistavěna k jednoduché hradbě z lomového kamene o síle 120 cm, která se pravouhle lomí a uzavírá na západě mohutný násep. Odtud uzavírá vnitřní hradní příkop užší novodobá zazdívká, přiložená k hradbě na spáru. Částečně byl odkryt průběh starší hradby prostorem Janovické vyhlídky a zakonzervován stejně jako mohutný SZ oblouk bašty. Původní zdívo bašty je z velkých lomových kamenů, stíhané drobnějšími kameny, nepřiliš pečlivě uspořádáno a proloženo šikmo procházejícími otvory po lešení. Ve zdívu přistavěné bašty byl zazřen zlomek okraje nádoby z 15. století, který nám potvrzuje brzkou fázi výstavby, následující hned po postavení čelní hradby. Výplň této oválné bašty je patrně hlinitá, není zděna na plno. Zdívo bašty bylo v minulosti zřejmě rozebíráno na kámen a v době romantických úprav 19. století pak pečlivě dozděno drobným lomovým kamenem a zpevněno dvěma kovovými táhly a předstupujícím opěrným pilířem. Nahoře teldy bylo osazeno litinové zábradlí.

V sezóně roku 1999 byly ještě položeny 3 příčné sondy v parkánu horního hradu, jedna na V, dvě pod S hradbami, k předběžnému ověření zásypů v uvedených úsecích. Na V straně v hloubce 90 cm byla zachycena původní úroveň parkánu s minimem nálezů. Na severu

bylo v některých úsecích zřícené zdívo z korun hradeb a velké množství zlomků kamenných koulí, pod S hradbou byla více než 1 m silná vrstva prejzů ze střechy paláce.

Severní hradby, konzervace koruny: Na jaře roku 2000 se započalo se zajištěním koruny S hradeb, která už byla mnoho let v havarijním stavu a ohrožovala návštěvnícký provoz. Po odkrytí dřmu a náletů byla pečlivě vyčištěna koruna zdíva, ve V části byl obnažen zbytek okenního otvoru s kamennými sedátky a zbytky zetřelého dřevěného obkladu, s plochou hladkých vápenných omítek. Západněji je rovněž spadlá koruna hradby v místech, kde lze očekávat další okno. Z vnějšku tu byly zjištěny stopy po vložení dřevěných trámů, v tomto úseku jde patrně o hrázděné zdívo.

V spodní úrovni popsaných okenních nik byly zachyceny otvory po trámech ochozu, který tu existoval před zvýšením severního paláce. V této výši se S hradba zužovala a pokračovala do dnes již nezjistitelné výšky v šíři 130 cm. V úrovni podlahy odpovídající výšce okna jsou dodatečně prolomené kapsy pro trámy zasahující hluboko do zdíva, které probíhají v celé délce S paláce. Při přístavbě paláce bylo zdívo doplněno do plné šíře hradby a navýšeno o druhé patro. Na S tehdy byla prolomena dvě okna a průchod v nižším podlaží. Při těchto úpravách byla zřejmě vybourána valená klenba ve V části prostoru, jízva po ní je zaplétována prejzy a celá stěna nahozena omítkou. Teldy byly vylámaný i hluboké kapsy pro trámy v úrovni podlaží mezi 1. a 2. patrem. V západním úseku se napojuje na tuto řadu kapes několik starších otvorů po trámech poněkud níže položených, s otiskem trámu v omítce; byly tedy pokládány během zdění S hradby. Ve spodních úrovních ptizemi a prvního patra však nejsou stopy po výškovém předělení prostoru. Mohly zaniknout při úpravách v 19. století.

Množství informací, získaných v posledních letech ze systematických průzkumů na hradě Klenové nám přináší řadu poznatků k stavebnímu vývoji tohoto hradu, které byly při dřívějších pracích opomíjeny. Při dalším zajišťování objektů areálu hradu je nutné i nadále pokračovat v systematických průzkumech jak archeologických, tak stavebně historických.

Poznámky: 1) Kulička, F. - Líbal, D. - Novasudová, O.: Stavebně-historický průzkum státního hradu Klenová, Praha 1980, s. 1 - 106. 2) Hus, M.: Hlášení o archeologické činnosti na hradu Klenová RKP, ulož. PÚ Plzeň. 3) Krušínová, L.: Hlášení o archeologické činnosti na hradu Klenová, PÚ Plzeň 1984. 4) Kamenická, E.: Záchranný archeologický výzkum - havarie zdíva východního opevnění hradu Klenová, RKP, PÚ Plzeň 1997. 5) Kamenická, E.: Záchranný archeologický výzkum u západní stěny purkrabství hradu Klenová, RKP, PÚ Plzeň 1997. 6) Kamenická, E.: Předběžná zpráva o I a II. etapě předstřihového archeologického výzkumu na hradě Klenová - systém arkád v severním opevnění, PÚ Plzeň 1998. 7) Kamenická, E.: Předběžná zpráva o archeologickém výzkumu - Janovická vyhlídka, severní parkán - hrad Klenová, PÚ Plzeň 1999.

Tvrz Rovná - Ebmeth

Jiří Úlovec

Ves Rovná, zvaná v minulosti Ebmeth, se rozkládá v severní části Slavkovského lesa, necelých 9 kilometrů jižně od centra Sokolova. Z její historie dosud mnoho neznáme, neboť minulá i současná literatura ji soustavně opomíjela. Badatelům proto dosud unikala skutečnost, že ve vsi, tvořící po více než tři stovky let centrum šlechtického zboží, stávalo rovněž panské sídlo - tvrz. Následující příspěvek proto chce především upozornit na dějiny Rovné a možnou lokalizaci tamního panského sídla.

Dobu založení Rovné neznáme. Nemnohé archeologické nálezy byly získány z jejího okolí, jsou však předběžně datovány do období vrcholného středověku.²⁾ Okolnosti jejího vzniku nepřibližuje ani rozbor místního jména, znamenajícího v původním významu slovo "ebanoti", tj. ebene - rovina a daného jí jistě podle utváření terénu, v němž vznikla.³⁾

Nejstarší písemné zmínky o vsi pocházejí ze šedesátých a sedmdesátých let 14. století. Tehdy patřila, ostatně jako většina okolních vsí, k systému tzv. leuchtenberských lén. Polovina vsi, tvořící tehdy součást panství blízké tvrze Plikenštejna, byla v zástavním držení bratří Engelharta, Vicfina, Humprechta a Jaroslava z Kynžvartu. Její druhou část vlastnil samotný Humprecht, který ji však neznámého roku přenechal pánům ze Šabiny, pravděpodobným držitelům nedaleké stejnojmenné tvrze.⁴⁾

Rovná tak zpočátku tvořila pouhou součást významnějších majetků. Snad již na přelomu 14. a 15. věku však z ní bylo vytvořeno samostatné šlechtické zboží, které drželi jako léno členové rytířského rodu Steinbachů ze Steinbachu. Jako první, pokud je dosud známo, se po něm psal roku 1454 Konrád s přídomkem "Steynbach de Ebnat", tj. z Rovné.⁵⁾ Snad právě za něho bylo toho bývalé leuchtenberské léno změněno v léno loketské, podléhající hejtmanovi královského hradu Lokte. V jeho držbě pokračoval Sebastián Steinbach. O něm víme, že roku 1523, kdy se psal také s predikátem "na Ebmetu", ve vsi držel 5 usedlostí velikosti dvora, 12 usedlostí poloviční velikosti dvora, 18 usedlostí označovaných termínem "herberk" a dva mlýny.⁶⁾

Sebastiánovým nástupcem v držbě Rovné byl zřejmě Erhart Steinbach, připomínaný k roku 1536,⁷⁾ po němž následoval Filip. O něm víme, že měl za manželku Perpetuu, rozenou z Liebenau, která zemřela jako čtyřiatřicetiletá dne 19. února 1584 a byla pohřbena v kostele stojícím v blízké vsi Kostelní Břize. Ve svatostánku se dosud dochoval její náhrobek s tímto nápisem:

ANNO CHRISTI 1584 MITWOCHE DEN 19. FEBRUARY UMB 4. VHR VORMITAG IST IN WAHRER ANRVFVNG GOTTES VND BESTENDIGEM GLAVBEN MIT EINEM VERNVNFTIGEN ENDE IN GOT SELIG EINGESCHLAEFEN DIE EDLE VIELE HRNTVGENDSAMME FRAV PERPETVA STEINWACHIN GEBORNE VON LIEBENAV DES EDLEN VND EHRNVIESTEN PHILIPPEN STEINWACHS VF EBNET GELIEBSTES EHE GEMAHL DER GOT GENADE IHRES ALTERS 34 IAHR WELSCH SIE

MIT VIEL EHRlichen VND CHRISTlichen TVGENDEN ZV GEBRACHT.

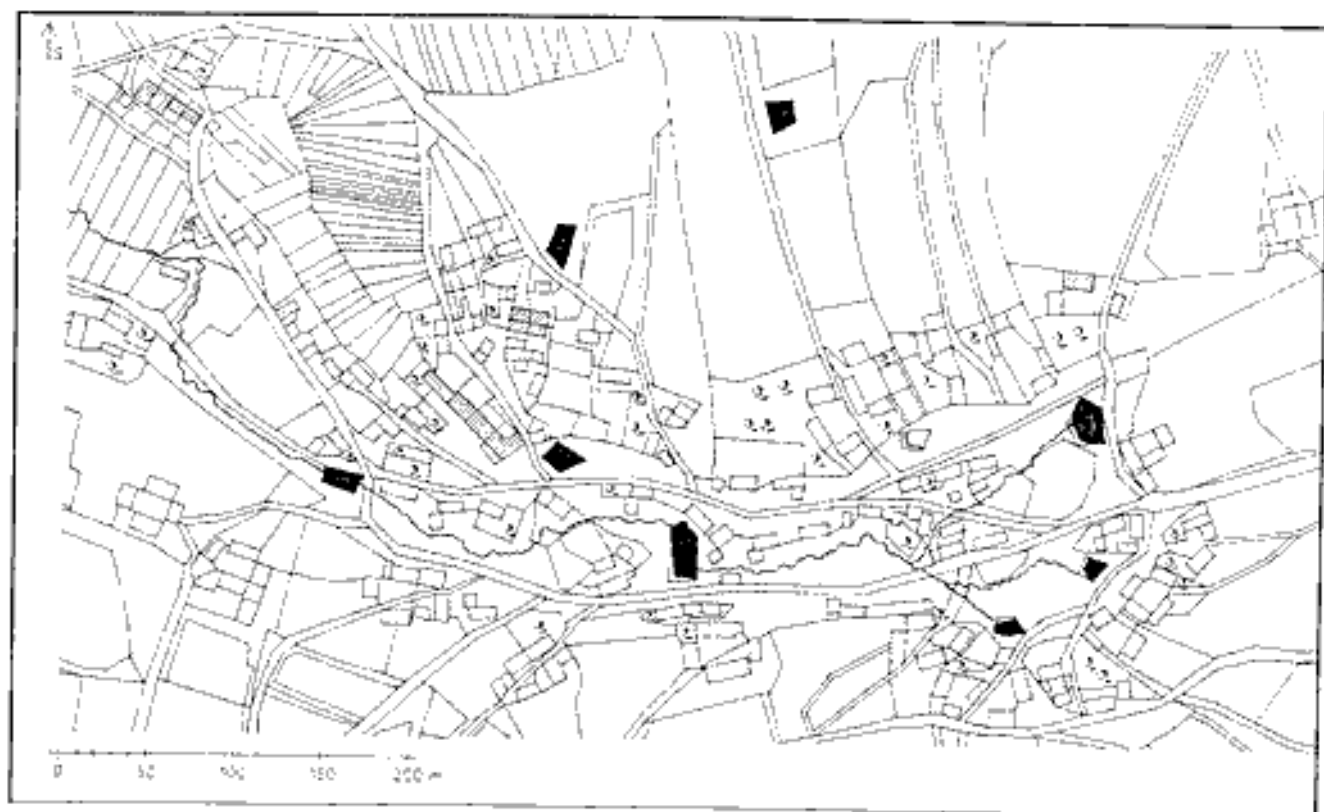
tedy "Léta páně 1584 ve středu 19. února ve 4 hodiny dopoledne zesnula po pravém zavolání Božím a ve stále víře při plném vědomí v blaženosti Boží urozená a ctná paní Perpetua Steinbachová, rozená z Liebenau, nejmilejší manželka urozeného a statečného Filipa Steinbacha na Ebmetu ve stáří 34 let, obdařená Bohem mnoha čestnými a křesťanskými cnostmi. Bůh jí buď milostiv."

Filipova nástupce bohužel neznáme. Snad jím byl "mladý" Engelhart, jinak Engelhart Vilém ze Steinbachu, připomínaný v červnu 1616, kdy slíbil půjčit městské radě Karlových Varů částku 100 tolarů, s přídomkem po statech Arnoltov, Rovná a Vranov.⁸⁾ Rovná mu následně patřila ještě několik let, ovšem významnějším zbožím pro něj bylo jistě léno Krásná Lípa, na němž zapsal 24. dubna roku 1618 věno manželky Doroty Žofie, rozené Frankengrünerové.⁹⁾ Ve zprávě o stavu Loketského kraje, pocházející z roku 1627, je proto zmíněn jako držitel obou statků, totiž "Schonlindt" a "Ebnet".¹⁰⁾

Engelhart Vilém se neznámým způsobem zúčastnil stavovského povstání proti Ferdinandu II. a byl odsouzen k pokutě 1000 zlatých rýnských, kterou slíbil 9. června 1628 zaplatit.¹¹⁾ Jelikož pak hodlal po vyhlášení tzv. Obnoveného zřízení zemského z roku 1627, povolujícího pouze římskokatolické náboženství, odejít ze země, prodal 24. listopadu 1629 Krásnou Lípu svému bratřovi Friedrichovi ze Steinbachu, držiteli sousedního statku Kostelní Břize, a snad současně uzavřel smlouvu s Jindřichem Ottou z Gablence a za 24000 kop míšeňských grošů mu prodal "sídlo a ves Ebmet, ves Vranov s poplužním dvorem", a vsi Schönfeld, Brand, Melden a tři poddané v Lobzech. Jindřich Otto pak roku 1630 složil loketskému hejtmanu Gottfriedu Herttlovi lenní slib, čímž byl statek úředně předán do jeho rukou.¹²⁾

Engelhart Steinbach poté odešel z Čech a vstoupil do cizích služeb. Roku 1631 však využil za saského vpádu do Čech příležitosti, vrátil se s vojskem do vlasti a bývalý majetek zabral. Udržel ho však velmi krátce, neboť již následujícího roku 1632 odešel s ustupující saskou armádou zpět do ciziny, aby se do Čech nikdy nevrátil. Roku 1633 byl pro všechna provinění odsouzen znovu, tentokrát v nepřítomnosti a ke ztrátě všeho jmění. Vdově po něm se sice posléze podařilo prokázat manželovu nevinu, statek Rovnou však jeho potomci zpět již nezískali.¹³⁾

Rovná se sousedním Vranovem patřila po roce 1632 opět Jindřichu Ottovi z Gablence a po jeho úmrtí, k němuž došlo před rokem 1640, vdově Bohumile Alžbětě, rozené z Perglasu, a jejím dětem. Roku 1640 však loketští úředníci podali zprávu o tom, že rovenský statek je zadlužen a jeho majitelka neplatí ani povinné poplatky, takže navrhovali jeho prodej i s Vranovem.¹⁴⁾ Na statku měl vysoké pohledávky např. Benedikt Lukavský, jelikož bývalý majitel mu zůstal dlužen přes 12000 kop míšeňských grošů.¹⁵⁾ Zanedlouho, snad již roku 1641, z něhož pochází další zpráva o dlužích zapsaných na statku, proto skutečně došlo ke komisionálnímu prodeji

Rovná (o. Sokolov), výřez z katastrální mapy vsi z roku 1841. Zástavba se soustředila po březích vodoteče s několika rybníky. Torzo bývalého poplužního dvora ve formě dvou křídel je patrné při severozápadním okraji vsi, parcely nad ním tvoří ovál, vymezení zřejmě obvod bývalé tvrze. Šrafované značeny budovy z nespáleného a tečkované budovy ze spáleného materiálu, plně vodní plochy a toky. Kresba autor.

vlovinná majetku. Kupujícím se tehdy stal Melchior Adam Moser z Öttingenu, připomínaný písemnými prameny jako další majitel Rovné.

Z průběhu čtyřicátých let zůstalo o statku dochováno v souvislosti s probíhajícím válečným konfliktem několik zpráv. Držitel statku byl tehdy samozřejmě povinen přispívat k zásobování císařského vojska, takže když byl v Loketskú ubytován v březnu roku 1644 gallasovský regiment, z Rovné odebíral čtrnáct a tři čtvrtě dávky potravin.¹⁵¹ V říjnu 1647 musel majitel poslat určený počet povozů a poddaných k opevňovacím pracím v Lokti a zásobovat je.¹⁶¹ Velké škody na statku však nenapáchaly jen vymáhané dávky a nepřítomnost poddaných. Rovná byla poškozena rovněž průtahy vojsk, jak dokládá zpráva z roku 1648.¹⁷¹

Melchior Adam Moser zůstal v držení Rovné ještě v padesátých letech 17. věku. Když bylo počátkem roku 1651 nařizováno ústředními úřady povinné vypracování soupisu obyvatel Čech s vyznačením jejich vyznání, tzv. soupis poddaných podle víry, sestavil je 30. března téhož roku rovněž Melchior Adam. Přiznal, že na statku, sestávajícím ze vsi Rovné a Vranova, žije on, tehdy dvaapadesátiletý, se stejně starou manželkou Rozínou, rozenou Brunnerovou, s níž měl dva syny, dvacetiletého Kryštofa Maxmiliána, v době soupisu setrvávajícího v cizích službách, a čtrnáctiletého, tehdy studujícího Wolfganga Adama Kazimíra.¹⁸¹

Zanedlouho po roce 1651 se podařilo Melchiorovi majetek zvětšit, neboť od Friedricha ze Steinbachu koupil nedaleko ležící statek Krásnou Lipu. Když pak uváдел výši majetku roku 1654, kdy byl zpracován elaborát

našeho prvního katastru, tzv. berní ruly, patřily mu statky Krásná Lipa, Rovná a Vranov.¹⁹¹

V padesátých letech začal loketský krajský úřad jednat o převodu bývalých loketských lén do pštné držby s jejich majiteli. 11. ledna 1655 se k záležitosti vyjádřil listem daným v Rovné rovněž Melchior Adam, který s možným převodem statku v dědičné držení souhlasil.²⁰¹ Rovná s Vranovem a Krásná Lipa mu záhy byly převedeny za poplatek jako svobodný majetek. Melchior však Rovnou dlouho nedržel. Následujícího roku 1656 uzavřel dohodu se synem Kryštofem Maxmiliánem, který se tehdy vrátil z cizích služeb domů, a za 14000 zlatých rýnských mu postoupil statek Rovnou se sídlem neboli obytným domem tamtéž v Rovné, taktéž poplužní dvůr ve Vranově a veškeré příslušenství.²¹¹

Melchiorův starší syn Kryštof Maxmilián seděl na Rovné následujících deset let. 24. července 1665 však uzavřel smlouvu s bratrem Wolfgangem Adamem Kazimírem a za 15500 zlatých rýnských mu prodal statek Rovnou s příslušenstvím, "totiž se sídlem neboli obytným domem tamtéž v Ebnetu, dále s poplužním dvorem ve Vranově", vesnicemi Rovnou a Vranovem, s pustým Schönfeldem, a poddanými v Brandu, Melndenu a Lobzech.²²¹ Splácení kupní ceny rozvrhl bratrovi až do roku 1672. 13. října téhož roku skutečně potvrdil, že celá kupní cena mu byla doplácena.²³¹

Wolfgang Adam Kazimír tak držel od roku 1665 Rovnou s Vranovem. Ve druhé polovině sedmdesátých let se však rozhodl pro jejich prodej. Nakonec uzavřel 7. ledna 1677 dohodu s Janem Hartvíkem z Nostic na Falknově a statek Rovná s Vranovem včetně panského sídla v Rovné a vranovského poplužního dvora vyměnil

za Janova zboží Milíkov s Malou Šitboří s doplatkem 7000 zlatých rýnských.¹⁴⁾ Rovná pak byla připojena k falknovskému panství a bývalé samostatnosti již nikdy nenabyla.

Výše naznačený historický vývoj vsi prokázal nejen její úlohu ve správě stejnojmenného šlechtického statku, ale rovněž existenci předpokládané tvrze. První písemná zmínka o ni je sice mladá, neboť pochází až z roku 1628, ovšem nezůstala osamocena, jelikož obdobné zprávy, hovořící o "sidle neboli obytném domu", se dochovaly rovněž z rozmezí padesátých až sedmdesátých let 17. věku. Ze zpráv ovšem není možné zjistit odpověď na základní otázku, totiž bylo-li ve vsi sídlo jedno či dvě. Nelze totiž vyloučit, že v Rovné neustávala pouze jedna tvrz, sloužící majitelům od 15. až po 17. století, ale že ti ji snad v průběhu 16. století opustili a na jiném, vhodnějším místě postavili tvrz novou, ono "sidlo" zmiňované prameny v 17. století. To dosud nevíme. Stejným problémem, jako je prokázal existenci tvrze jedné či dvou, zůstává rovněž lokalizace bývalého sídla či sídel.

Jak již bylo výše řečeno, neznámý zakladatel založil Rovnou uprosited Slavkovského lesa, na náhorní rovině. Ves proto přináležel k nejvýše položeným sídlům sokolovského okresu, neboť se rozkládá v nadmořské výšce kolem sedmi set metrů. Její původní tvář již dnes nelze zjistit, neboť v období tzv. reálného socialismu byla úplně přebudována ve vzorovou obec, mající dokonce vlastní letiště. V místech starší zástavby a bývalých polí a luk se tak k oblakům směle tyčí panelové domy, působící v této části Slavkovského lesa jakoby z jiného světa. Nicméně rozsáhlá výstavba prakticky zničila starší situaci, s níž je proto možné seznámit se pouze studiem starších map.

Jako velmi instruktivní se v tomto směru projevila katastrální mapa vsi z roku 1841.¹⁵⁾ Vesnice byla rozložena v místech, kde pramenilo několik vodních zdrojů. Obyvatelé je využili k založení rybníků, jejichž odtok vytvořil malý potok. Vrchnostenské budovy s poplužním dvorem zaujaly severozápadní okraj zástavby. Zmíněného roku 1841 byl dvůr již rozprodán poddaným, takže z něho zbývala jen část západního a jižního křídla, okolní pozemky pak byly rozparcelovány a rovněž přiděleny novým majitelům. A za tohoto stavu zachytila katastrální mapa velmi zajímavou situaci ve skladbě parcel, položených severozápadně od bývalého poplužního dvora. Parcely vytvářely oválný prostor, který mohl být pozůstatkem bývalého panského sídla - tvrze (viz obr.). Pouze zběžný povrchový průzkum této části bývalé vsi zjistil,

že v popsanych místech je terénní situace poměrně vhodná k založení tvrze, neboť zmíněné parcely leží o několik metrů výše nad dnem potoka. Jelikož však prakticky celá plocha je buďto silně zarostlá náletovou zelení nebo proměněná v zahrádky, lokalizaci tvrze v Rovné bude moci potvrdit a její případné pozůstatky prozkoumat teprve budoucí průzkum.

Poznámky. 1) K tomu Šebesta, P.: *Zamklé středověké vesnice v západní části Slavkovského lesa*. In: *Archaeologia historica* 7, 1982, s. 203 - 209, zde s. 204, a dále Hereš, P.: *Sokolovsko a archeologie*, Sokolov 1994, s. 34, č. 65. 2) Profous, A.: *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny*. Díl 1, Praha 1954, s. 524. 3) Grudl, H.: *Beiträge zur Geschichte Nordwestböhmens*, 3. Folge, *Leuchtenberger und Nothafische Lehen im Elbogenerlande*. In: *Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 26, 1887 - 1888, s. 269 a 270. 4) *Státní ústřední archiv (dále SÚA) - Desky dvorské (dále DD)* 19, fol. 239, *tatáž* viz *Desky dvorské Království českého*. Díl 8, *drubá kniha půhonná z let 1407 - 1530*. Ed. Friedrich, G., Praha 1944, s. 175 - 176, č. 242. 5) Schreiber, R.: *Das elbogener urbar der Grafen Schlick von 1525*, Praha 1934, s. 53. 6) Siegl, K.: *Die Kataloge des Egerer Stadtarchivs*, Cheb 1900, s. 275. 7) Gnirs, A.: *Karlsbader Geschichtsquellen in den älteren Ratsschriften der Stadt Elbogen, Karlovy Vary 1928 - 1929*, s. 160 - 161, č. 567. 8) SÚA - *Stará manipulace (dále SM)*, sign. C 215/S 37, fol. 94 - 95. 9) Schreiber, R.: *Der Elbogener Kreis und seine Enklaven nach dem Dreissigjährigen Kriege*, Praha 1935, s. 188 - 190, č. 5, zde č. 32 a 35. 10) Bilek, T. V.: *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, Díl 1, Praha 1882, s. 612. 11) - SÚA ČDK, sign. II A 4, fol. 20, č. 8. 12) Bilek, T. V., *Dějiny, c. d.*, a SÚA - SM, sign. C 215/S 37, fol. 4 - 6. 13) SÚA - ČDK, sign. II A 4, fol. 20, č. 8. 14) SÚA - SM, sign. C 215/S 37, fol. 8. 15) Gnirs, A.: *Karlsbader Geschichtsquellen, c. d.*, s. 229, č. 817. 16) *Tamtéž*, s. 250 - 251, č. 877. 17) *Tamtéž*, s. 256 - 257. 18) Čáňová, E.: *Soupis poddaných podle výry z roku 1651, Loketský*, Praha 1993, s. 231 - 237. 19) *Berní rula 2, popis Čech, Svazek 1*, s. 405. 20) Schreiber, R., *Der Elbogener Kreis, c. d.*, s. 205 - 207, č. 16, zde s. 207. 21) SÚA - *Desky zemské věští (dále DZV)* 311, fol. A 22v - 26. 22) SÚA - DZV 316, fol. H 21v - 25, zápis z roku 1666. 23) *Tamtéž*, fol. H 21v, *justa*. 24) SÚA - DZV 393, fol. O 17v - 22v, zápis z roku 1678. 25) SÚA - *Katastrální mapa vsi Rovná, Loketský* 59.

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Kastelologické výročí severní Moravy

1. října uplynulo 50 let od úmrtí P. Viktora Pinkovy, vlastivědného badatele a spisovatele a jednoho ze zakladatelů moravské kastelologie. Viktor Pinkava (nar. 21. 7. 1868 v Litovli, + 1. 10. 1951 v Novém Jičíně) působil po studiích v Olomouci, Mor. Třebové, Vídni a Litoměřicích jako duchovní v středních a severních Čechách (Velčičky u Nymburka, Černá na Děčínsku). Léta odpočinku trávil vlastivědnou prací v rodné Litovli. Pro Vlastivědu Moravskou sepsal již roku 1903 místopis soudního okresu Litovel, roku 1922 okresy Uničovský a Rýmařovský a po roce 1931 připravoval sepsání

místopisu okresů Mor. Třebová a Svitavy. Ještě před úplným dokončením historizující přestavby hradu tábem německých rytířů vydal v roce 1905 monografii "Hrad Búzov" s krásnými ilustracemi K. Liebschera. Roku 1927 pak vyšla tiskem jeho dlouholetá střední práce inspirovaná dílem A. Sedláčka "Hradý, zámky a tvrze moravské I. Severní Morava". Ačkoli odborných kvalit monumentálního Sedláčkova díla zdaleka nedosahuje, zůstává pro začínající regionální badatele jedním z prvních studijních materiálů k dějinám panských sídel, a proto bývá ve fondech knihoven a archivů dodnes hojně vyhledávána.

P. Nisler

Jubileum Mgr. Evy Kamenické

Eva Kamenická, oslavující letos významné životní jubileum, se narodila 25. května 1951 v Plzni, navštěvovala základní školu v Plasích (o. Plzeň - sever) a poté gymnázium v Hradci Králové. Již při studiu začala pracovat v Krajském muzeu východních Čech. Ve zdejšímu archeologickém oddělení (právek) působila v letech 1971 - 1980. Od roku 1978 při tom studovala na Univerzitě Karlově obor prehistorie. Studium úspěšně ukončila v roce 1982. Diplomovou práci na téma neolit na Plzeňsku dokončila roku 1985.

Eva byla v letech 1981 - 1983 na mateřské dovolené, přestěhovala se zpět do Plas a pak krátce pracovala v Okresním archivu Plzeň - sever v Plasích. V letech 1984 - 1986 byla zaměstnána v Okresním vlastivědném muzeu Plzeň - sever v Mariánské Týnici, následovala mateřská dovolená do roku 1988.

Od 1. května 1988 působí Mgr. Eva Kamenická jako archeoložka Krajského střediska památkové péče a ochrany přírody Plzeň (nyní Státní památkový ústav v Plzni), kde pracovala (a pracuje) především na výzkumech středověkých objektů, hlavně západoběských hradů (Rabí, Švihov a j.), vzhledem ke svému bydlišti se věnovala v posledních letech především plaskému klášteru. Roku 1991 vstoupila do plzeňské pobočky Klubu Augusta Sedláčka, jejíž je stále aktivní členkou. Pracovní povinnosti zabírají Evě téměř všechen volný čas, takže značná část výsledků jejího bádání je uložena ve formě nálezo- vých zpráv o výzkumu v archivu plzeňského památkového ústavu. Přesto dost poznatků, učiněných při výzkumech, již stačila vypublikovat (E.K. = Eva Kamenická, VVČ = Výzkumy v Čechách, CB = Castellologica bohémica, AH = Archaeologia historica):

1987: Kralovice, okr. Plzeň - sever, VVČ 1984/1985, 90 - 91. Praha.

1992: Klatovy, okr. Klatovy, VVČ 1988/9, 61. Praha; Nebřelovy, okr. Plzeň - jih, VVČ 1988/9, 101. Praha; Nečtiny, okr. Plzeň - sever, VVČ 1988/9, 101 - 102. Praha; Rabí, okr. Klatovy, VVČ 1988/9, 134 - 135. Praha; Tachov, okr. Tachov, VVČ 1988/9, 155. Praha; Výrov, okr. Plzeň - sever, VVČ 1988/9, 167 - 168. Praha.

1994: Nové poznatky o stavebním vývoji hradu Rabí, CB 4, 311 - 326. Praha; Zpráva o činnosti Spolku pro záchranu hradu Volfštejna, Hláska V, 43 - 45. Plzeň.

1995: Stavební vývoj areálu plaského kláštera ve světle archeologických výzkumů, Sborník příspěvků semináře "850 let plaského kláštera", 19 - 37, Mariánská Týnice; Brůdek, o. Všeruby, okr. Domažlice, VVČ 1990/2, 34. Praha; Kacetov, okr. Plzeň - sever, VVČ 1990/2, 126. Praha; Kašperské Hory, okr. Klatovy, VVČ 1990/2, 130 - 131. Praha; Klatovy, okr. Klatovy, VVČ 1990/2, 134. Praha; K. Charvátová - P. Charvát - E.K.: Koryta, okr. Plzeň - sever, VVČ 1990/2, 141. Praha; Krašov, o. Bohy, okr. Plzeň - sever, VVČ 1990/2, 129. Praha; K. Charvátová - P. Charvát - E.K.: Lednice, okr. Plzeň - sever, VVČ 1990/2, 166. Praha; Podmokly, o. Podmokly, okr. Plzeň - sever, VVČ 1990/2, 252. Praha; Rabí, okr. Klatovy, VVČ 1990/2, 303 - 304. Praha; Švihov, okr. Klatovy, VVČ 1990/2, 349. Praha; Tachov, okr. Tachov, VVČ 1990/2, 350, 351. Praha; Třebel, okr. Tachov, VVČ 1990/2, 358. Praha; Velhartice, okr. Klatovy, VVČ 1990/2, 373. Praha;

1996: Stavební vývoj cisterciáckého kláštera v Plasích, AH 21, 57 - 80. Brno; Poznámky k historii a stavebnímu vývoji hradu a městečka Rabštejna, Sborník příspěvků semináře "Městské památkové zóny Manětín a Rabštejn", 97 - 103, Mariánská Týnice.

1997: Předběžná zpráva o záchranném archeologickém výzkumu v horažďovickém zámku, Hláska VIII, 28 - 29. Plzeň; E.K. 1997: Sechutice - zaniklá ves, dvůr a okolí, součást panství Floriána Gryspeka (archeologie, historie, průzkum). Sborník příspěvků semináře "Gryspekové a předbělohorská šlechta", 44 - 48, Mariánská Týnice; Loket, okr. Sokolov, VVČ

1993-5, 141. Praha; Plas, okr. Plzeň - sever, VVČ 1993-5, 176 - 177. Praha; P. Břicháček - E.K.: Velhartice, okr. Klatovy, VVČ 1993-5, 310. Praha.

1998: Hrad Loket, Výsledky archeologických výzkumů 1992 - 1994, CB 6, 407 - 420. Praha; Nové nálezy v areálu cisterciáckého kláštera v Plasích, Sborník 900 let cisterciáckého řádu, 35 - 46. Praha; Archeologie. Výroční zpráva PÚ v Plzni za rok 1998, 9 - 10. Plzeň.

1999: R. Holá - E.K. - T. Wízovský: Archeologie. Výroční zpráva PÚ v Plzni za rok 1999, 46 - 48. Plzeň; Archeologický výzkum hradu Gutštejna, Hláska X, 37 - 39. Plzeň.

2000: Hrad Gutštejn - závěrečná 4. etapa archeologického výzkumu v rámci programu "Věda a výzkum" Hláska XI, 60. Plzeň;

2001: 2001: Zpráva o pracích na hradě Volfštejně, Hláska XII, 9. Plzeň; Hrad Klenová, K poznání vývoje hradu a středověkých fortifikací, Hláska XII, Plzeň

Do dalších let přejeme Mgr. Evě Kamenické hodně zdraví a ještě mnoho badatelských úspěchů a věříme, že nás s nimi na stránkách Hlásky bude i nadále (a častěji) seznamovat.

P. Rozmberský

Nový Dvůr - monstrózní rekonstrukce nebo likvidace památky?

Jeden z hospodářských dvorů tepelského kláštera, Nový Dvůr u obce Dobrá Voda (o. Karlovy Vary), byl ještě donedávna odsouzen k postupnému zániku. Od tohoto konce ho zachránil řád trapistů z Francie, který dvůr od tepelských premonstrátů zakoupil a přestavuje ho na svoji českou "základnu". Investice 160 miliónů korun je v tomto kraji zjevem docela neobvyklým. Americký projektant však značně popustil uzdu své fantazii.

Průčelí dvora s barokním zámečkem je nyní (srpen 2000) nově přikryto bedlící, dovezenou z Francie. Některé poničené klenby byly doplněny, zbytky fresek v I. patře jsou zajištěny. Pravé křídlo bylo částečně sneseno a nově dostavěno, a to včetně křížových kleneb. Střechu zde zatím není. Zadní křídlo dvora, které tvořila stodola, bylo zcela srovnáno se zemí a na jeho místě vyrůstá nový rozsáhlý (asi) moderní objekt. Zatím dosahuje výšky I. podlaží. Levé křídlo bylo také zcela zbořeno a na uvolněném místě má vyrůst moderní kostel ze skla a betonu. Vedle dvora stojí velký ovčín, který zatím na svůj osud čeká. Za zmínku stojí i vodovod, který je nově položen k vydatnému prameni, cca půl až 1 km vzdáleném. Pro zachycení pramene bylo údolí překopáno zářezem asi 3 m hlubokým i širokým a asi 40 m dlouhým, hloubeným ve skále.

S rozmachem stavební činnosti kontrastuje přímnost trapistů. V provizorně upravené místnosti v průčelí dvora naleznete dřevěný stůl, na něm asi 7 hrnečků a na neomítnuté zdi křížifix.

Nemohu posoudit - a ani odsoudit - podle mého názoru

Nový Dvůr (o. Karlovy Vary) Pohled na dostavbu pravého křídla z místa budoucího kostela

problematickou opravu dvora. Na jedné straně projekt necíí charakter dřívější stavby, ani krásného místa, na druhé straně je však nutno přiznat, že jinak bychom zde zřejmě za nějakou dobu našli jen provalené krovy a zřícené klenby.

Š. Moravská

Už jste četli...?

Společnost ANSA s.r.o., nám. Českého ráje 2, Turnov 511 01 vydala v červenci CD-ROM leteckých snímků 300 objektů hlavně památkového zájmu, focených F. Vasiliakem v sedmdesátých letech v Československu "Nad městy, hrady a zámky". K jednotlivým objektům jsou zpracovány popisky, je zde interaktivní mapa, možnost výběru objektů dle typu, funkce, aero, tisk fotografií s vysokou kvalitou snímků. Zvláštní funkce programu umožňuje u některých objektů imitovat let okolo lokality. CD je určeno pro programy MS Windows 95/98/2000/NT, Pentium 133 a vyšší, 1024 x 768 x 16 bitů. Vše je vydáno na dvou CD-ROM za celkovou cenu 990 Kč s 5% DPH. Případně objednávky je možno zasílat poštou, faxem či e-mailem. Tel. 0436/313600-2, fax: 0436/313603.

F. Kocman

Památky středních Čech 15/1/2001, časopis Státního památkového ústavu středních Čech v Praze, Sabinova 5, 130 11 Praha 3. Z obsahu: J. Žizka, Dvory bývalých cisáckých soukromých statků ve středních Čechách. J. Petrá: Významné aspekty pro pochopení smyslu hradu Karlštejna. V. Jesenský, K metodice zachráněného SHP.

Státní ústav památkové péče **Výroční zpráva 2000**. Praha 2001, A4, 63 stran, neprodejně. Z obsahu: Pluční hlubních úkolů, Přehled výstupů z ukončených výzkumných a vývojových úkolů, Odborná péče o národní kulturní památky (informace o pracích na jednotlivých památkách v krajích pod garanci SÚPP), bibliografie pracovníků.

Výroční zpráva Státního památkového ústavu středních Čech v Praze za rok 2000 jako příloha Památek středních Čech 15/1/2001 má 108 stran formátu A4. Informace na tel. 02/74608283. Velmi kvalitně zpracovaná výroční zpráva s barevnou obálkou a bohatou fotodokumentací. Mimo jiné přehled péče o jmenovité památky po okresech, průzkumy a dokumentace objektů, dění na zámcích a hradech ve správě ústavu, výše dotací přidělených z různých fondů jednotlivým památkám. *Děkujeme za zaslání. Redakce*

Druztová - 650 let. Zpracoval J. Folk pro Obecní úrad Druztová při příležitosti oslav 650 let trvání vsi a setkání rodáků. Vydal Ing. J. Háek, nakladatelství Grnát, Horní Břiza 2001, 23 stran. Brožurka obsahuje mimo jiné stať o historickém vývoji obce a hradu **Věžky**, pověsti o hradu, stať o kostele sv. Máří Magdaleny, faze a kapli. Texty provází mj. obraz hradu (na obálce) a jeho půdorys (s. 5) zjištěný v letech 1962 - 70. Tyto materiály vytvořil akad. mal. V. Uchytíl a k publikaci je poskytl jeho právnický M. Klán. Na s. 23 je kresba **Věžky** od severu (L. Weitengl). Brožurka lze získat za 50 Kč na OÚ v Druztové (tel. 019/7824282).

J. Čihák

Nakladatelství Ing. Petr Mikota, U Baclmače 10, 301 56 Plzeň vydalo dvacetou pátou brožuru edice Zapomenuté hrady, tvrze a místa od F. Kocmana a J. Pinkase nazvanou **Hrad Orlík nad Humpolcem**. 42 stran A5 je možné objednat za 30 Kč + poštovné na výše uvedené adrese (č. 24 teprve vyjde).

P. Rožnberský

Z hradů, zámků a tvrzí

Nejen samozvaní hledači pokladů soustavně ničí hradní lokality. Východočeskí energetici letos na **hrádku na Hřebči** (Boršové poblíž Mor. Třebové (o. Svitavy) při výměně přehradových stozárů VN vedení za větší neuvěřitelně hrubě zpusťovali buldozerem celou polovinu hradní plochy. Samozřejmě bez ohlášení kompetentním místům a archeologického dozoru. Duch nedávno minulých dob bohužel ještě zdaleka nevyvanul. Skoro by se chtělo zdát, že dávná pomyslná kletba biskupa Dědiceha z Hradce nad Irávkem, z něhož mu loupeživý pán

Fridrich ze Schönburka způsobil mnoho nesnází a škod, účinkuje ještě dnes.

P. Nisler

Barokní zámek v **Choceněch** (o. Plzeň - jih) prodává Projektáři a realitní kancelář ing. Pavel Pubec, Americká 56, 301 50 Plzeň za 1,5 miliónu korun. Pozemek 4104, zastavěná plocha 734 čtverečních metrů. Dvoupodlažní objekt, v přízemí chodba se schodištěm a 14 klenutých místností, v patře chodba se schodištěm do rozsáhlého půdního prostoru a 11 místností. Krov zajištěn náterem, okolo zámku zřízena drenáž pro odvodnění, podlahy a vnitřní omítky do výše cca 1,5 m odstraněny, opraven hodnový stroj.

P. Rožnberský

Hrad Starý Hroznatov (o. Cheb) je sice nově zajištěn proti nevídaným návštěvníkům, ale v uplynulých měsících zmizela krytina střešních obou křídél i chodby spojující hrad s kostelem a tak hrozí akutní nebezpečí zkázy budov. Pokračuje také rozpad hradu **Hazlova** (o. Cheb). Počátkem léta se zřítíla poslední část střešy jižního křídla.

V. Knoll

Český svaz ochránců památek, 2. ZO - Klub Ladislava Láhka v Plzni, zpřístupnil poprvé v jeho historii zámek v **Čečovicích** u Staňkova (o. Domažlice) veřejnosti. Stalo se tak 8. - 9. září 2001 v rámci Dnů evropského kulturního dědictví. Návštěvníci mohli shlédnout v zámeckém špýcharu výstavu malířky Evy Štýbrové (Chayen) a sošptur sochaře Josefa Valše.

Několik měsíců probíhající archeologický výzkum zaniklé tvrze z 12. století (tak?) v **Dalovicích** (o. Karlovy Vary) objasnil, že tvrz byla obývaná do 16. století. Hlubší sondy zjistily i pravěké osídlení místa. Po skončení archeologických prací byl celý areál se zbytky dochovaného zdiva odborně zakonzervován, opatřen ochranným zábradlím a informačními panely (Elefant, inzerční čtrnáctideník distribuovaný zdarma 3. 7. 2001).

Redakce

Studenti pražského gymnázia ve Sřešovicích pod vedením profesora Jiřího Jůnského a dozorem kastelána Milana Brycha z Klubu českých turistů odkrývají na hradě **Rýzmburku** (o. Domažlice) bránu z prvního do druhého nádvoří. Výzkum povolil Státní památkový ústav v Plzni. Současně se pracuje na nedalekém **Novém Herštejně**, kde pod speciálním dozorem vede práce pan Zdeněk Procháčka (Plzeňský deník 18. 7. 2001).

Na hradě **Rabí** (o. Klatovy) v letošním roce upravili pátou bránu, k níž byl též vytvořen nový přístup s dřevěným mostem. Opraveno bylo rovněž zdivo nástupní věže v horní části hradu a odstraněny koleje z nádvoří, které tu zůstaly po předešlých rekonstrukčních pracích. Novinkou jsou tři modely hradu, zachycující podobu Rabí ve 13., na přelomu 14. a 15. a v polovině 17. století, umístěné v prostorách Královského paláce (Plzeňský deník 22. 8. 2001).

P. Rožnberský

Zprávy z klubu

Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň.
Funkcionáři poboček zajistí nejpozději do konce roku (raději dříve) pro své členy členské předplatné Hlásky a další členské výhody tak, že urychleně zaplatí Radě (složenkou "C" na adresu Janu Richterová, Klub Augusta Sedláčka, Slovanská ul. 155, 307 05 Plzeň, nebo na účet KASu č. **0722262379/0800**) za každou objednanou Hlásku 40 Kč a za každého člena "desátek", tj. 10 Kč. Objednávka ve formě jmenového seznamu předplatitelů Hlásky a seznamu členů pobočky za něž je placen desátek (popřípadě s přihláškami nových členů) bude zároveň zaslána na adresu Rady. Zvládnou-li tyto věci jednoduché úkony příslušní funkcionáři včas, bude vše v naprostém pořádku. Jinak nebudou Hlásky těm pobočkám, kteří si ji nepředplatí, zaslány (první číslo vychází začátkem ledna) a členové těch poboček, které včas nezaplatí desátek, nebudou moci využívat členských výhod (např. na konferenci Dějiny staveb 2002 v Nečtiněch) Autoři, publikující v Hláscce 2001, mají příští

ročník zdarma a platí přes svou pobočku Raďe jen desátek (a příslušné příspěvky). Jsou to z pobočky Plzeň **Buchtele, Sokol, Šmíd, Kamenická, Rožmberský, Urban, Nobáčová, Světlík, Brtek, Kausek, Hanzl, Knoll, Richterová, Machová, Mikota, Anderle, Hajšman, Morávka, Čihák**, z pobočky Praha **Dusil, Úlovec, Holý, Synek**, z pobočky Hradec Králové **Slavík, Fišera**, z pobočky Zlín **V. Svoboda**, z pobočky Humpolec **Kocman**, z pobočky Brno **Nisler**. Příspěvky do dalších Hlásek zasílejte pokud možno na T 602. Nevyžádané materiály se nevrací.

Jedná z poboček, která zatím nezaslala zprávy o činnosti a o hospodaření za rok 2000, je **pobočka Praha Neučinín** - tak do konce roku, bude nutné z toho vyvodit důsledky. Jde ním jině o daňové přiznání, podávané Raďou za celý KAS.

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS pobočka Plzeň, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň.

O prázdninách se přednášky na klubových schůzkách v salóncu restaurace U námořníka tradičně nekonalaly, na zářijové schůzce přednášel dr. Knoll o středověkých ordálech - božích soudech. Na další schůzky je připravována série přednášek na téma značně neznámé části života středověké společnosti ve vztahu muž a žena.

Za deště vyjel až na dvě místa plný autobus s účastníky zájmového zájezdu na Chebsko. K dispozici byl dr. Knollem připravený Stručný průvodce po trase zájezdu s itinerářem, doporučenou literaturou, historií a plány jednotlivých lokalit (5 str. A4). Obtížný výstup na více než 800 mm, vysoký vrch se zříceninami hradu Kynžvartu byl provázen nepřízní počasí, deštěm a silným větrem. Pod vrcholem jsme se ocitli v nízkých mracích a zbytky hradu působily velmi pochmurně. Někteří účastníci sblédli ještě pozůstatek opevnění na Mlýnské louce před hradem a vytrvalci vylezli na protější vrch se zbytky dělostřeleckých sání. V lázeňském městečku Kynžvartě jsme poté navštívili bývalý lázeňský dům New York (původně barokní židovský dům a obchod), který ve velmi zanedbaném stavu koupil člen pobočky pan Klán a opravuje jej. Po majitelově objasnění historie domu jsme mohli obdivovat dochovanou štukatérskou a malířskou výzdobu a především zaujala rituální mikve ve sklepě. Při prohlídce chebského hradu, falc, eřtáské kaple a kasemat s výstřelkou na téma staré kasařství (vstupné dobrovolné v rámci Dnu evropského kulturního dědictví) se počasí umoudřilo a pak již bylo slunečno. Následoval hrad Wildštejn ve Skalné, kde je možné v rámci návštěvy nedivno otevřeně stylově hradní restaurace (přív. 25 Kč) sblédnout hradní muzeum. Hrad je v soukromých rukách. Snad nejvíce zaujal zřícenina hradu Altenteichu ve Starém Rybníku situovaná na skalnaté hrázi mezi dvěma rybníky, hlavně dochované dřevěné prvky (překlady) a přístupné podzemí. Na obnoveném hradě Seebergu v Ostrohu (vstupné 40 Kč) s "vyřknutými" interiéry s ukázkami porcelánu a měšťánského nábytku se více líbily ukázky laďové hmotné kultury ve stodole na předhradí. V hradní dispozici zaujala branka ve zdi oddělující hrad od zadní části ostrohu se stopami po puščině mostu. Poslední lokalitu, tvrzíště Oed - Poustka, vyběhající jako poloostrov do rybníka - příkopu, jsme si na zpáteční cestě pro nedostatek času prohlédli jen z autobusu. Děkujeme Vilémovi Knollovi za ukázkové vedení zájezdu a zasvěcený výklad o stavebním vývoji navštívených lokalit.

Nepřehlédněte! Je tu zase podzim a s ním v podstatě jediná členská povinnost - **placení příspěvků**. I to však dělá někde-

rým členům problémy a je nutné jim pak zaslat upomínky. Zkuste letos placení neodkládat a utychlejší uhradte členské příspěvky za rok 2001 - 50 Kč a členské předplatné Hlásky na rok 2002 - 40 Kč, celkem tedy 90 korun (rodinní příslušníci a pod., neodebírající Hlásku, platí 20 Kč). Zaplatit je možné přímo na klubových setkáních, složenkou typu "C" na adresu pokladní Jana Richterová, Klub Augusta Sedláčka, Slovanská 155, 307 05 Plzeň, nebo na účet č. 0722262379/0800 nejpozději do konce roku.

Všechny členy pobočky i jejich přátele zveme na **podzimní vycházku**, která se koná v sobotu 13. října a směřuje tentokrát na Blůvicko. Odjezd vlaku z Hlavního nádraží v Plzni v 8,20 hod. do stanice Blůvce. Navštívíme pod vedením pana T. Karla běžně nepřístupný zámek Hradiště u Blůvce a v němž se nají hmota původní tvrze a potom se přesuneme do Chocenic, kde si za příznivých okolností prohlédneme takéž běžně nepřístupný zámek a hrobitici se z části roubený úřednický dům, na nějž již byl vydán demoliční výměr. Fyzicky nenáročnou vycházku (celkem 8 km) zvládnou všichni. "chodci" mohou navštívit ještě další zajímavosti v okolí.

V úterý 16. října se koná od 16,30 hod. v přednáškovém sále Západočeského muzea v Kopeckého sodech **podzimní členská schůze**. Na programu je oficiální přijímání nových členů, volba nového výboru, schválení definitivní podoby nových statův klubu, diskuse o další činnosti, k dispozici bude fotokamarka a na závěr pan Novoborský promítne videozáznamy z klubových vycházek a zájezdů.

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Haza, Důlkelská 3975, 760 01 Zlín.

V letošním roce naplánovala pobočka na červenec autobusový zájezd do Francie (oblast Burgundská a Auvergne) v návštěvou převážně románské a gotické a gotické architektury těchto oblastí, ať už sakrální či fortifikační. Dále plánovala akce do oblasti Oslávky a Júlávky s návštěvou hradů Lenberk, Sedlečský hrad, Kraví Hora, Kečkovický hrad a Tempštejn. Na podzim by měla opět probíhat přednášková činnost, tentokrát o románské architektuře Francie pro Spolek přátel výtvarného umění. Na podzim je také naplánována čtyřdenní návštěva hradů Českého středohoří.

Zpráva o činnosti v r. 2000: V lednu se konal zimní výstup na hrad Helfštýn, v únoru tradiční návštěva Chřibů (Cimburk u Koryčan, hrad Sábiky a sířlečský barokní hřbitov). V červnu uspořádáno tradiční dobývání hradu Lukova, i když již v omezenější formě. V září se členové pobočky zúčastnili pozdní akce v České ríži s návštěvou hradů Vranov, Frýdštejn, Drábovna, Zhrnohy, Rošštejn, Valúštejn, Trosky a Pařez. Pro Spolek přátel výtvarného umění bylo v říjnu přednášeno o fortifikační architektuře Francie. V průběhu roku se členové pobočky opět podíleli na záchranných pracích na zřícenině hradu Lukova - začala se obnovovat věž Svatojúlka.

Zpráva o hospodaření v r. 2000: Zůstatek z r. 1999: 395,60 Kč. Příjmy: 1030 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hlásky). Výdaje: 617 Kč. Zůstatek: 808,60 Kč. *J. Haza*

Informace od dalších poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 12. 2001
(vyjde v první lednové dekádě 2002)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka, ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. říjnové dekádě 2001

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor mg. Petr Mikota, redaktor pro internet Roman Bečka (www.volny.cz/klubasi)

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Magistrátu města Plzně. Registrováno pod značkou OK ÚmP 23/1991.

350 výtisků.